

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

ERGENLERİN AİLE İLİŞKİLERİNİ ALGILAMALARININ
BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Tuğba CERİT

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Ayşe B. AKSOY

ANKARA
2007

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

ERGENLERİN AİLE İLİŞKİLERİNİ ALGILAMALARININ
BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Tuğba CERİT

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Ayşe B. AKSOY

ANKARA
2007

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Tuğba Cerit'in Ergenlerin Aile İlişkilerini Algılamalarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi başlıklı tezi tarihinde, jürimiz tarafından
 Anabilim / Anasanat Dalında Yüksek Lisans / Doktora / Sanatta Yeterlik Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı): Doç. Dr. Ayşe B. AKSOY

.....

Üye : Prof. Dr. Elif Yeşim ÜSTÜN

.....

Üye : Yrd. Doç. Dr. Serap DEMİRİZ

.

ÖNSÖZ

Araştırmamda sadece bilgi ve tecrübeleriyle değil, her türlü ilgi ve desteğiyle de manevi yardımlarını gördüğüm danışmanım Sayın Doç. Dr. Ayşe B.Aksoy'a ,ölçeklerimi uygulamamda yardımcı olan okullara,öğrencilere ve annelerine sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimim süresince bana güvendikleri ve maddi, manevi her türlü desteği verdikleri için ,üyesi olmaktan her zaman gurur duyduğum aileme sonsuz teşekkürler.

Tuğba CERİT

Ankara 2006

ÖZET

Bu araştırma ergenlerin aile ilişkilerini algılamalarının bazı değişkenlere göre incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Araştırmanın örneklemini 2004-2005 Eğitim – Öğretim yılında Ankara ili merkez ilçelerinden Altındağ, Yenimahalle, Sincan ilçelerinde öğrenimine devam eden 7. ve 10. sınıf ergenler ile anneleri oluşturmuştur. Ergenlerin aile ilişkilerini algılamalarının bazı değişkenlere göre değişip değişmediğini ölçmek için Bulut (1990)’un geliştirdiği “Aile Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek her cümle için Aynen Katılıyorum (1), Büyük Ölçüde Katılıyorum (2), Biraz Katılıyorum(3), Hiç Katılmıyorum (4) seçeneklerine yer veren 60 soru ve yedi alt ölçekten oluşmaktadır. Bu alt ölçekler Problem Çözme, İletişim, Roller, Duygusal Tepki Verebilme, Gereken İlgiyi Gösterme, Davranış Kontrolü ve Genel Fonksiyonlar olarak belirtilmiştir. Ergenler ve annelerinden, her cümle için kendilerine uygunluk derecelerini belirlemeleri istenmiştir. Aile değerlendirme ölçeğinin sonuçlarının değerlendirilebilmesi için ergenlere her bir alt ölçek için χ^2 testi, ergenlerle annelerinin alt ölçek ortalama puanlarının karşılaştırıldığı Mann-Whitney testi uygulanmıştır. Buna göre 1.00 (sağlıklı) ile 4.00 (sağıksız) olarak derecelendirilmiştir. Anket formunun ilk bölümünde “ Kişisel Bilgi Formu”na yer verilmiştir. Bu formda öğrencilerin cinsiyeti, doğum tarihleri, kaçınıcı sınıf oldukları, kardeş sayıları, doğum sıraları, anne ve babanın yaşıyor olup olmadıkları, öz olup olmadıkları, yaşları, öğrenim durumları ve meslekleri sorulmuştur.

Belirlenen okullara 1500 anket dağıtılmış ve 1200 tanesi geri dönmüştür. Araştırmada, toplanan verilerin analizinde SPSS (Statistical English Packet For Social Science) kullanılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre, erkeklerin kızlara göre problem çözmede daha başarılı oldukları ve 1 kardeş olanların daha rahat problemlerin üstesinden geldikleri görülmektedir. 15 yaşını doldurmuş olan ergenlerin daha rahat iletişim kurdukları ve duygularını daha rahat ifade ettikleri saptanmıştır. Ayrıca anneleri okur-yazar yada ilkökul mezunu olan ergenlerin iletişim kurmada daha başarılı oldukları, anneleri lise yada dengi okul mezunu olanların ise duygularını daha rahat ifade edebildikleri bulunmuştur. İlk çocuk olanların genel işlevlerde daha başarılı oldukları

görülmektedir. Problemleri çözme ve iletişim kurmada ergenler ve anneleri arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ergenlik, Aile İlişkileri, Ergenlerin Aile İlişkileri.

ABSTRACT

This study was performed to investigate the perception of familial relations in adolescents according to a number of variables.

The sampling group was constructed from adolescents continuing their education at 7th and 10th classes in years 2004 and 2005 in Altındağ, Yenimahalle and Sincan, which are among the central counties of Ankara ,and their mothers. In order to assess if the perception of familial relations in adolescents changes according to a number of variables, the “Family Assessment Device” developed by Bulut (1990) was utilized. The device contained 60 questions with “Strong Agree (1)”, “Agree a Little (2)”, “Agree (3)”, and “Strongly Disagree (4)” options, and 7 subcriteria. These subcriteria were given as Problem Solving, Communication, Roles, Affective Responsiveness ,Affective Involvement , Behavior Control and General Functions. Adolescents and their mothers were asked to define their degree of conformity. To assess the output of Family Assessment Device, χ^2 and Mann-Whitney tests were applied to adolescents,with which mean subcriteria scores of adolescents and their mothers are compared. By the way, grading was established as 1.00 (healthy) and 4.00(unhealthy). A Personal Information Form was put in the first part of questionnaire. In this form students were asked about their sexes, dates of birth, years at school, numbers of siblings, birth orders, whether their parents were alive, whether they were own parents, years of age of parents, and education and occupations of parents.

1500 questionnaires in total were distributed to the schools in the counties mentioned above and 1200 were returned back. The data collected in the study were analyzed via SPSS (Statistical English Packet for Social Science).

The study indicates that males are more successful in problem solving, and that ones having one sibling could more easily overcome problems. It has been found that adolescents older than 15 years of age could more easily communicate and express their feelings. Moreover, it has been found that adolescents whose mothers were literate or elementary were more successful in communicating , while those having high school graduate mothers were found to express themselves with more ease. Those being first children were found to be more successful in general

functions. A significant difference between adolescents and their mothers was found in problem solving and communicating.

Keywords : Adolescents, Familial Relations, Familial Relations of Adolescents.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar DİZİNİ.....	viii
I. GİRİŞ.....	1
1.1. Ergen gelişimi.....	3
1.1.1. Erinlik Dönemi.....	3
a. Erinlik Döneminin Özellikleri.....	4
1.1.2. Ergenlik Dönemi.....	5
a. Ergenlik Döneminin Özellikleri.....	6
1.2. Aile	
1.2.1. Ailenin Tanımı	8
1.2.2. Ailenin Temel Nitelikleri.....	9
1.2.3. Aile İlişkileri.....	10
a. Anne – Baba ilişkisi.....	11
b. Anne – Baba – Ergen İlişkisi.....	12
c. Kardeşler Arası İlişkiler.....	15
1.2.4. Ergenlerin Aile İlişkilerini Algılamaları	16
II. KOnu İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	18
III. AMAÇ VE ÖNEM	
3.1. Amaç.....	26
3.2. Temel Problem.....	26
3.2.1. Alt Problemler.....	27
3.2.2. Önem.....	27
3.2.3. Sayıtlılar.....	28
3.2.4. Sınırlılıklar.....	29

IV.	ARAŞTIRMA YÖNTEMİ VE ARAÇLARI	
4.1.	Evren.....	30
4.2.	Örneklem.....	30
4.3.	Veri Toplama Araçları	30
4.3.1.	Kişisel Bilgi Formu.....	30
4.3.2.	Aile Değerlendirme Ölçeği.....	31
i.	Aile Değerlendirme Ölçeğinin Puanlanması.....	32
ii.	Aile Değerlendirme Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması.....	33
4.4.	Verilerin Toplanması.....	34
4.5.	Verilerin Analizi.....	35
4.6.	Süre ve Olanaklar.....	35
V.	BULGULAR VE TARTIŞMA.....	36
VI.	SONUÇ.....	66
VII.	ÖNERİLER.....	68
	KAYNAKÇA.....	69
	EKLER	
	EK-1: ANKET UYGULANAN OKULLAR TABLOSU	
	EK-2: KİŞİSEL BİLGİ FORMU	
	EK-3:MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNDEN ALINAN İZİN BELGELERİNİN ÖRNEĞİ	
	EK-4:İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNDEN ALINAN İZİN BELGESİNİN ÖRNEĞİ	

TABLolar

Tablo 1. Ergenlerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı.....	36
Tablo 2. Ergenlerin Alt Ölçek Grupları ile Cinsiyetleri Arasındaki İlişki	39
Tablo 3. Ergenlerin Alt Ölçek Grupları ile Sınıf Düzeyleri Arasındaki İlişki	41
Tablo-4. Ergenlerin Alt Ölçek Grupları ile Kardeş Sayıları Arasındaki İlişki	43
Tablo-5. Ergenlerin Alt Ölçek Grupları ile Doğum Sırası Arasındaki İlişki.....	46
Tablo-6. Ergenlerin Alt Ölçek Grupları ile Annelerinin Yaşları Arasındaki İlişki ...	48
Tablo-7. Ergenlerin Alt Ölçek Grupları ile Babalarının Yaşları Arasındaki İlişki ...	50
Tablo-8. Ergenlerin Alt Ölçek Grupları ile Annelerinin Öğrenim Durumu Arasındaki İlişki	52
Tablo-9. Ergenlerin Alt Ölçek Grupları ile Babalarının Öğrenim Durumu Arasındaki İlişki	56
Tablo-10. Ergenlerin Alt Ölçek Grupları ile Annelerinin Meslek Durumu Arasındaki İlişki	59
Tablo-11. Ergenlerin Alt Ölçek Grupları ile Babalarının Meslek Durumu Arasındaki İlişki	61
Tablo-12. Ergenlerin Alt Ölçek Ortalama Puanlarının Annelerin Alt Ölçek Ortalama Puanlarına Göre Mann-Whitney U Testi	64

I. GİRİŞ

Ruhsal ve bedensel açıdan sağlıklı bir nesil yetiştirmek toplumların en önemli hedeflerinden biridir. Böyle bir neslin yetişmesinde ise ,çocuk ve ergenin içinde yetiştikleri , toplumun en küçük birimi olan aileye önemli görevler düşmektedir. Aile , çocuğun yaşamını sürdürmesi için gerekli bir takım fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamakla kalmayıp, benimsemiş olduğu çocuk yetiştirme tutum ve davranışları ile de onun duygusal ,sosyal, zihinsel, kişilik gelişimini ve ruh sağlığını önemli ölçüde etkilemektedir.

Geçmişten günümüze tüm dünya da “toplumun temeli” olarak kabul edilen aile kurumu üzerinde yapılan araştırmalar, toplumun ruh sağlığı ve geleceği açısından etkili, sağlıklı, anne- baba ve çocuk ilişkisini ortaya koymaktadır. Ailenin insan yaşamında vazgeçilmez bir önemi vardır. İnsanın ihtiyaçlarını karşılayabileceği doğal yer kendi ailesidir. Ergenin yaşamdan doyum sağlaması , fonksiyonlarını etkili bir biçimde yerine getirmesi ve yaşadığı topluma uygun bir kişi olarak yetişmesi önce ailede sağlanmaktadır. Aile üyeleri arasındaki etkileşimin özelliği aile üyelerinin tek tek sağlıklarına etki ettiği gibi ,bir üyenin sağlıklı olması da tüm ailede bazı sorunların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Sağlıklı yada sağlıklı olmama büyük ölçüde ebeveynlerin tutumlarına ve ergenin bu tutumları nasıl algıladığına bağlıdır. Ergenlik dönemi ergen için sorunlu bir dönem olabileceği ve bu dönemde ailesi ile çeşitli çatışma ve problemler yaşayabileceği düşünülürse, bu tutumların ve ergenin bunları nasıl algıladığının önemi daha da belirginleşmektedir.

Ana -baba- ergen ilişkilerini anlayabilmek için , ana babanın ne yaptığını yada ne yapmak istediğini değil, ergenin durumu nasıl değerlendirdiğini bilmek de ayrı bir önem taşımaktadır. Çünkü ergenin görüşü , ana babanın zihninde yer alan değerlendirmeden farklı olabilmektedir.

Ergenlerle ve eşler arasında da aile içi iletişimin az olduğu ailelerde ergen, anne babası tarafından daha az sevildiği ve kabul edildiği inancındadır. Ergenlik döneminin sağlıklı bir şekilde geçmesi için ergen ailesi tarafından sevildiğini , ilgilenildiğini ve değer verildiğini hissetmek ister. Bu da yetkinin paylaşıldığı, sıcak ve destekleyici bir aile ortamında mümkün olabilir. Ancak ,yalnızca böyle bir ortamın yaratılması da yeterli olmamaktadır. Çünkü ergenin bu ortamı nasıl algıladığı da önemlidir. Anne ve babaların , ergenin sağlıklı kişilik gelişimi için ,ergenle olan ilişkilerinin onun tarafından nasıl algılandığı konusuna da önem vermeleri gerekmektedir.

Aile içi ilişkilerin taraflar açısından algılanışında ,aile bireylerinin içinde yaşadıkları toplumun kültürel değerlerinin büyük etkisi vardır. Aile içi ilişkilerin rol ve statülerin kültürel normlarla belirlendiği, bireylerin bu normları tartışmasız kabul ettikleri durumlarda aile içi ilişkiler sağlıklı bir şekilde devam edebilir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulguların,, ergenin daha sağlıklı ve elverişli bir aile ortamında yetişmelerini sağlayıcı önlemlerin alınmasına yönelik çalışmalara ve bu çalışmaları gerçekleştirecek ilgililere yol gösterici olması umulmaktadır.

1.1. ERGEN GELİŞİMİ

Ergenlik , çocuğun yetişkinliğe geçmesini sağlayan bir dizi karmaşık yaşam görevleriyle yüklü bir dönemdir.

Pek çok araştırmacı ergenlik dönemini fırtınalı,dengesiz,değişken çatışmalı ve stresli bir dönem olarak kabul etmektedir (Ulusoy,Demir ve Baran ;2005). Bu dönemin sınırlarının belirlenmesi oldukça güçtür. Ergenlikte bedensel gelişim iki dönemde incelenmektedir ;

1-Erinlik Dönemi

2-Ergenlik Dönemi

1.1.1.ERİNLİK DÖNEMİ

Çocukluğun sonu ile ergenliğin başlangıcı arasındaki ,bireyin cinsel olarak olgunlaşmaya başladığı bir yada iki yıl erinlik olarak tanımlanır (Onur,1993).

İnsanın cinsiyet yeteneklerini kazandığı gelişim dönemidir. Bu dönemde gençlerde birçok değişimler görülmektedir. Bedeni, giyinişi, seçimleri, karşı cinse olan ilgisi değiştikçe, ana baba ile olan ilişkileri de değişecek ve ona uygulanan kurallar da değiştirilmek zorunda kalınmaktadır (Temel, Aksoy ; 2001).

Erinlik ergenliğin biyolojik değişikliklerinin gerçekleştiği olgunluk evresidir (Çok,1994).

Erinlik döneminde kız ve erkek çocukta cinsiyetle ilgili İçsalgı bezleri işleve başlamaktadır. Böylece kadın ve erkek olmakla ilgili bedensel değişme ve gelişme süreci öncelik kazanmakta ve hızlanmaktadır (Aydoğmuş,Baltaş, Köknel ve ark.,1998).

Erinlik döneminde duygusal dalgalanmalar sık görülmektedir. Bir çok değişikliğin yaşandığı bu dönemde erinlerin uyum sağlaması için, yaşamında değişmeden süren destek kaynaklarına gereksinimi olmaktadır. Bu açıdan ailenin , erinlik dönemindeki çocuklarına ilişkin tutumları ve desteği önem kazanmaktadır (Tambağ , 2004).

Erinlik döneminin ilk yıllarında genç ,duygu ve düşünceleriyle bir düş , düşlem dünyası yaratmakta ve bunun içinde yaşamaktadır. Bu dönemde genç kendisini çok fazla önemsemektedir.

Erinlik döneminde genç,daha çok beden biçimi ile ilgilenir. Ayna karşısında kendini inceler, yüzündeki sivilcelerin çokluğu onu üzer. Bu nedenle onlarla oynar, sıkar ve patlatır. Kimileri yüzüne her türlü merhemleri sürer. Bazı kızlar ise bunu aşırı makyajla kapatmaya çalışırlar. Genç içine kapanır. Genellikle aile ve yakın çevre ortamındaki huzursuzluk, dengesizlik, gençlerin olumlu bir kişilik geliştirmesini engellemektedir (Tuzcuoğlu, 1989).

Erinlikte ana- babayla özdeşimin yerini başkalarıyla özdeşimler almakta, ergen olgunlaşmamış bağımlılıklardan kurtulmaktadır. Erinlikte kendilik ve diğerleri arasında keskinleşmiş sınırlar oluşmakta ve anne- babalar daha gerçekçi olarak algılanmaktadır (Kılıç,1994).

a - ERİNLİK DÖNEMİ ÖZELLİKLERİ

- Çocukluğu ergenlikten ayıran çizgi cinsel olgunluğa erişme yaşından geçince, erinlik bir yönden çocukluk diğer yönden ergenlikle çakışan bir dönem olmaktadır.
- Erinlik yarısı çocukluk ,yarısı ergenlik olmak üzere iki yıldan dört yıla kadar uzayabilen kısa bir dönemdir.
- Erinlik fiziksel ve psikolojik değişmelerin çok çabuk olduğu bir dönem olmaktadır. Çocuk bedeni gelişip olgunlaşırken çocuksu davranışlarda yerini daha olgun tutum ve davranışlara bırakmaktadır.
- Erinlik devresini C.Bühler “olumsuzluk evresi” olarak adlandırmaktadır. Olumsuzluk , bireyin yaşama ilişkin karşı bir tavır alması veya daha önce geliştirdiği bazı iyi nitelikleri olumsuzlamasını ifade etmektedir. Özellikle erinliğin başlarında bu karşıt tutum daha belirli ve yoğun olmaktadır.
- Erinlik yaşı ortalama olarak kızlarda 11-13, erkeklerde 13-14 olmaktadır (Temel , Aksoy ; 2001).

1.1.2. ERGENLİK DÖNEMİ

Ergenlik dönemi ile ilgili farklı yazarlar tarafından değişik tanımlar yapılmıştır.

Ergenlik ruhsal alanda önemli değişikliklerin ortaya çıktığı hızlı büyüme ve olgunlaşma çağıdır. Gökmen bu dönemi, 12-20 yaş arası, Unesco 15-25 yaşları arası olarak göstermişlerdir. Ergenlik , tek başına fizik olgunluğu değil , olgunluğun tüm boyutlarını içeren bir yaşam dilimidir (Çoban, 1998). Diğer taraftan ,dönem içindeki evreler incelendiğinde ,uzmanların çoğunluğunun 12-15 yaş dolaylarını karışıklık ve dengesizliğin ağır bastığı olumsuzluk, 16-21 yaşları arasındaki evreyi ise tutarlı ve belirgin davranışların sergilendiği olumluluk dönemi olarak kabul ettikleri görülmektedir (Yörükoğlu,1990 ; Yavuzer,1987; Kılıççı,1981).

Hollingshead, toplumun bireyi artık bir çocuk gibi görmeyi bıraktığı fakat henüz yetişkin statüsünü tümüyle vermediği yaşam dönemi olarak tanımlamıştır (Akt.Yavuzer,1990).

Biyolojik olarak 12-25 yaş arasındaki yaşlarda bulunan bireylere “genç” ve bu kitleye de “gençlik” denilmektedir. Bu yaşlar, biyolojik büyümenin hızlandığı ,yoğunlaştığı temel değişme ve farklılaşmaların ortaya çıktığı yıllar olmaktadır (Ergen,1985).

Çocuklukla erişkinlik arasında gençlik çağı vardır. Bedensel ,ruhsal ve toplumsal değişme ve gelişme süreci bu dönemde yaşanmaktadır. Ergenlik çağı ,geçmiş çocukluk çağının bedensel ve ruhsal özellikleri,bilgi,deney ve yaşantı birikimi ile insan yaşamının gelecek erişkinlik,olguluk çağlarını etkilemektedir (Aydoğmuş,Baltaş, Köknel ve ark.,1998).

Ergenlik; insan yaşamında özellikle biyolojik,zihinsel,ahlaki ve psiko-sosyal olgunlaşmanın yer aldığı çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemidir (Bilgiç,2004).

Ergenlik kişinin benzerliğini arama,geleceğe dönük kararlar verme ve seçimler yapma dönemidir (Hortaçsu, 2002).

Ülkemizde ergenlik kızlarda 10-12 ,erkeklerde 12-14 yaşları arasında başlamaktadır. Bu yaşlar ilköğretimin altıncı sınıfına denk gelmekte ve devam etmektedir. Genellikle kızlar erkeklere oranla 2 yıl önce ergenlik dönemine girmektedirler (Bilgiç,2004).

a- ERGENLİK DÖNEMİNİN ÖZELLİKLERİ :

Ergenlik döneminde fiziksel değişiklikler yanında bir çok duygusal değişiklik olmaktadır. Başkalarının kendi hakkındaki düşüncelerini daha fazla merak etmeye başlarlar. Ergen daha çok kabul görmek ve sevilmek ister. Yaşamının bu döneminde başkalarıyla olan ilişkileri değişmeye başlar. Bazıları daha önemli, bazıları önemsiz hale gelir. Ailesinden daha çok ayrı kalmaya ve kendi yaşlılarıyla birlikte olmaya başlamaktadırlar (Bilgiç,2004).

Cinsler arasında gelişme hızı farklıdır ve bunun en belirgin olduğu dönem , ergenlik dönemidir. Gelişme hızı ,ergenin toplumdan isteklerini ,gelişme ödevlerini, genelde uyumunu ve kişilik gelişimini etkilemektedir.

16 yaş ergeni büyüklerin üzerinde yetişkin etkisi bırakmakta ,kendini daha iyi yönetmekte ve duygusal yönden bir dengeye kavuşmaktadır. Bu yaştaki ergenin en önemli özelliği ,kendine olan güveninin yeniden artmasıdır.15 yaş ergeninde bağımsızlık arzusu varken ,16 yaş ergeni bu bağımsızlığı yaşamak ister. 15 yaşındaki ergen aileye karşı koyma girişimlerinden farklı olarak ; 16 yaşta aileyle sürtüşmeler azalmış ,arkadaş çevresini ailesine tercih etmesine karşın aile içi ilişkiler düzelmiş, çatışmalar nispeten ortadan kalkmıştır. Bu yaşta ergenin kendini algılaması , kendine yetmesi ve topluma uyması onu yetişkinliğe iyice yaklaştırmaktadır.

Ergenin bağımsızlık görevini ne kadar iyi ve pürüzsüz bir biçimde gerçekleştireceği konusu ebeveynin üslubuna sıkı sıkıya bağlıdır (Baumrind, 1975; O'Donnell,1976).

Ergen kişiliğini ararken anne ve babasının etkisinden kurtulmaya çalışmaktadır. Ergenlik çağına kadar onlara benzemek,onlarla bir olmak ,onları benimsemek,onlarca beğenilmek ,onlarla özdeşleşmek için çaba harcamaktadırlar. Ergenlik çağında ailesine benzemenin yerine, kendilerini başka örneklerle yöneltirler. Seçtikleri bu kişilerin iyi ve kötü bütün yönlerini benimsemektedirler.

Bu dönemde toplumsal olaylara ve politikaya ilgi artar. Kulaktan dolma yada ödünç alınmış görüşler savunur,büyüklerle tartışmaya girerler. Bunu yaparken de ana babasına aykırı gelen düşünceleri ileri sürerler. Ergenler anne ve babasını eleştirmek fırsatını kaçırmazlar (Yörükoğlu,1998).

Ergenler çoğunlukla kendileriyle meşguldürler. Başkalarının gözüyle kendilerinin nasıl göründüklerini merak ederler. Nasihatlere karşı katı, eleştirilere karşı olağanüstü duyguludurlar (Berklin,1978).

Offer ,Ostrove ve Howard(1981), orta sınıf ergen erkekler arasında aile tartışmalarının erkekler 9. sınıftan önceyken ,sonra olduğundan daha sık gerçekleştiği ve erkekler 11 ve12 yaşlarındayken en fazla başkaldırıcı olduklarını bulmuşlardır (Akt.Çok,1994).

Ergenlik döneminin özellikleri şu şekilde sıralanabilmektedir (Bilgiç, 2004).

- Dengeli ve uyumlu ilkokul çocuğu gider yerine güç beğenen ve çabuk tepki gösteren bir genç gelir.
- Duyguları hızlı bir iniş çıkış gösterir. Çabuk sevinir çabuk üzülür. Çabuk sinirlenir, olur olmaz şeyi sorun yapar. Karşıt düşünceleri vardır.
- Derslere ilgisi azalmıştır.
- İstekleri artmıştır. Kendisine tanınan hakları yetersiz bulur. Ana babanın uyarılarına birden tepki gösterir, ters yanıtlar verir.
- Dağınıktır. Sık sık bir şeyler devirip kırar. Oburlaşır, durmadan bir şeyler atıştırır.
- İlgileri artmış gelgeç hevesleri çoğalmıştır. Gürültülü müziğe bayılır. Süse ve giyime düşkünlük gösterir.
- Gizliliğe önem verir. Odası varsa saatlerce odasına kapanır, hatta kapısını kilitli tutmaya özen gösterir. Duvarlara renkli resimler ve posterler asar. Arkadaşlarıyla gizli konuşmaları ve fısıldaşmaları olur.
- Günlük tutmaya başlar. Şiir ve öykü yazmaya özenir. Kendinden habersiz mektuplarının ve yazdıklarının okunmasına büyük tepkiler gösterir.
- Bu çağ gencin yeni arayışlar içinde olduğu bir çağdır. Genç her şeyden önce kendini aramaktadır. Kendi kişiliğine çeki düzen vermeye çalışır.
- Gençlik çağı bağımsızlık çağıdır. Genç evden kopar, çevreye yönelir. Evde oturmak ona işkence gibi gelir .

- Hayranlık ve tutkuların bol olduğu bir dönemdir. Gençler bir yandan ana-babalarının etkisinden kurtulurken, öte yandan kendilerine yeni örnekler seçerler. Bir öğretmen, sporcu, bir şarkıcı vb. onların benzemek istedikleri kişiler olur.

Ergenlerin kendi içinde bulundukları döneme ait bir takım özellikleri vardır. Bağımsızlık kazanmak istemeleri , akran ilişkilerindeki artış, giyecek ve yiyecek beğenmemeleri , karşı cinse karşı ilginin artması,gürültülü müzik dinleme, bunlar arasında sayılabilir. Bu durum karşısında ana baba nasıl davranacağını bilememektedir. Dolayısıyla bu dönem genellikle mücadele ile geçmektedir. Çeşitli tecrübelerden geçen ergenin kişiliği şekillenmektedir (Şakır , 1987).

1.2.AİLE

1.2.1.AİLENİN TANIMI

Aile sosyal bir kurumdur. Sosyal kurum;örgütlenmiş bir bütün oluşturan düşünceler, inançlar,gelenekler,görenekler ve maddi öğelerden kurulu ,sürekliliği olan bir bütündür. Aile diğer sosyal kurumlara temel teşkil eder (Merter,1990)

DPT "Türk Aile Yapısı Özel İhtisas Komisyonu" tarafından verilen aile tanımına göre aile; kan bağılılığı, evlilik ve diğer yasal yollardan, aralarında akrabalık ilişkisi bulunan ve çoğunlukla aynı evde yaşayan bireylerden oluşan; birey cinsel, psikolojik, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarının karşılandığı, topluma uyum ve katılımlarının sağlandığı ve düzenlendiği temel bir toplumsal birimdir (Ünalan ,1988).

Aile toplumun bütünlüğünü ,sürekliliğini sağlayan uyum ve gelişme düzeyini belirleyen en önemli “en küçük toplumsal kurum”dur (Güngör,1995).

Aile ,karı-koca,ana-baba ve evli veya bekar çocuklarla,yakın akrabalarından oluşan ,aynı çatı altında veya hanede yaşayan toplumun en temel insan grubu ve kurumudur (Güvenç,1994).

Ailenin bir sistem olarak incelenebilmesini sağlayan bazı ölçütler vardır. Bu ölçütler :

- Aile bireylerinin bir arada bulunmalarının ortak bir amacının olması
- Her sosyal organizasyon gibi ailenin de bir örgütlenmesi,yapılanmasının olması,
- Aileyi ,ailenin bireyleri,kişiler arası ilişkiler ve fiziksel çevrenin bir sistem yapması
- Ailede alt sistemlerin mevcut olması,
- Bazı değişiklikleri kendi yapısında gerçekleştirme ve gereksinimler için etkileşimsel yeterliği olan bir birim olması,
- Ailede yaşam döngüsü ve özelliğini koruyan bir olgunun olması,
- Ailede eşsonluluk (ailelerin aynı sonuca farklı yollardan ulaşması) ilkesinin geçerli olması,

Bazı durumlarda aile yapısı ancak psikolojik belirti üretmeye yetecek şekilde değişir (Gülerce ,1996).

1.2.2. AİLENİN TEMEL NİTELİKLERİ

Aile toplumun temel birimidir. Toplumda meydana gelebilecek sosyal,psikolojik ,ekonomik olan tüm durumlardan etkilenir. Etkilenme sonunda yapısında birtakım değişiklikler olmasına karşın ,kendine özgü olan ve devamlılığını koruyan önemli nitelikleri vardır. Bu nitelikler:

- Aile toplumu oluşturan diğer sistemlerden en yaygın ve en evrensel olanıdır.
- Aile çeşitli ve karmaşık duyguları bir arada tutar.
- Aile;aile bireylerinin kişiliğini şekillendirir,geliştirir ve sosyalleştirir.
- Ailenin yapısı ve büyüklüğü sınırlıdır.
- Aile toplumu oluşturan en küçük sosyal birimdir.
- Aile üyelerinin belirli rolleri ve sorumlulukları vardır.

- Aile sosyal ve yasal kurallara dayanır.
- Aile kendi gibi toplumu oluşturan diğer birimlerle sürekli olarak etkileşim içindedir (Özgüven ,2001).

1.2.3. AİLE İLİŞKİLERİ:

Toplumsal değişim süreci içinde bulunan toplumumuzda bu değişmeye ayak uydurmak zorunda olan kurumlarımızdan en önemlisi ailedir. Geleneksel aileden modern aileye geçiş süreci aile içi rollerde, akraba ilişkilerinde karı-koca ve çocuklar arası ilişkilerde önemli değişimler meydana getirmiştir (Kongar, 1972).

Genel olarak bakıldığında, aile işlevlerinde aile içi iletişime, karşılıklı saygı ve işbirliğine büyük önem verilmektedir. Aile içi ilişkiler yapısı, ailenin işlevlerini sağlıklı bir biçimde yerine getirip getirememesinde önemli bir belirleyicidir (Bulut ,1990). Aileye her çocuk katıldığında çocuk aileyi değiştirir ve ailenin üyeleri arasındaki ilişkiler de değişir.

Biçim ve işleyişi ne olursa olsun ,toplumdaki her birey bir ailede dünyaya gelir. Her birey , ilk toplumsal ilişkilerini aile içinde öğrenir (Bilen ; Gürkan,1998 ;Tezcan,1988).

Ergenlerin ,davranışlarına rehberlik edecek değerleri kazanması ve sosyal yönden sorumluluklarını öğrenmesi konusunda yardıma gereksinimi vardır. Bu gereksinimi karşılayan ve ergenin yaşamında etkili olan toplumsal kurum ailedir. Ergenin yaşadığı toplumda ; kendi görev ve statüsü hakkında açık seçik bir fikre sahip değildir. Kendisine yetişkin görev ve sorumluluklarının verilmemesi ve statü belirsizliği ,ergeni mutsuz kılar. Statüyü belirleme aracı olarak ailenin görevi, ergenin toplumsal durumunu ve toplum içinde o yere gelebilmesi için gereken rolü saptamaktır (Çopur ve ark,2001 ; Sayıl ve ark,2002).

Aile ilişkisi içinde,ana-babanın ortak tutumları,ergenin sağlıklı gelişimi için temel etkenlerden biridir (Pektaş,1998).

Ergenlikte aile ilişkileri ,gencin fizik ve bilişsel gelişimi ,sosyal çevresi, ana-baba değer ve beklentileri ile çocuğun gelişme ve davranışlarının bu beklentilere uyup uymaması gibi birçok etmenden etkilenir (Hortaçsu,1997).

Güngör (1989) lise öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği araştırmasında aileleri ile ilişkileri iyi, ana babasını demokratik olarak ve kendisi ile ilgili aldığı kararlara ana baba tarafından güven duyulduğunu algılayan öğrencilerin özsaygı düzeylerinin yüksek olduğunu bulmuştur.

Aile içindeki ilişkiler katılaşmış rollere dayalı ise,kişisel özelliği olmayan ,belirli kategoriler içinde dünyayı gören “kalıplaşmış benlik yapıları” olan bireyler yetişir. Aile içindeki ilişkiler kalıplaşmamış ve duruma göre değişebilen esnek rollere dayalı ise ,iç dünyası daha zengin ,dünyayı çok boyutlu görebilen ,hoşgörülü bireyler yetişir (Güngör,1995).

Aileyi oluşturan bireyler arasındaki ilişkiler çok önemlidir. Özellikle ergenlerin ruh sağlık sorunları ve problemleri ile aile tutumunu ortaya koyan aile ilişkileri arasında büyük bir bağlantı söz konusudur (Ekşi ,1990 ; Kağıtçıbaşı,1995).

Anne baba ergene toplumsallaştırma süreci içinde sevgi ve disiplini dengeli bir biçimde sunabiliyorsa sağlıklı aile içi ilişkiler gelişir. Doğal olarak da ergen ,ileriki yaşamında sağlıklı insan ilişkileri sergileyecektir (Cüceloğlu,1997,1996 ;Gençtan ,1984 ; Tezcan,1988; Bilen).

Ailenin sosyo-ekonomik düzeyi,anne-babanın eğitim durumu,anne-babanın kendini geliştirme isteğinin olması,aile çevresinin aileye verdiği destek gibi etkenler ailedeki tutum ve davranışları belirler. Aile içinde olumlu bir etkileşimin olması aile bireylerinin birbirleriyle olan ilişkilerinin düzeyi ile gerçekleşir (Muluk,2004).

a- ANNE BABA İLİŞKİSİ

Kadın ve erkeğin oluşturduğu karı- kocalık, özel bir insan insana ilişki biçimidir. İki ayrı kişiliğe sahip insanın birlikteliği ile kurulan yeni bir dünya olmaktadır (Özügurlu,1990).

Ergenin kendi kendini yöneten,özgüveni gelişmiş ,benlik saygısı yüksek,mutlu bir birey olması,yetiştirdiği ortamın koşullarına bağlıdır. Bu nedenle anne ve babalarının aile içindeki tutum ve davranışları büyük önem taşımaktadır (Cirhinlioğlu, 2001).

Aile ilişkilerinin sağlıklı yürütülmemesi durumunda aile danışmanlığı ve aile hizmetlerinden yararlanmak uygun bir tutumdur (Torun , 1986).

Aileyi oluşturan eşler birbirlerinin davranışlarına destek ve yardımcı olarak ,ortak amaçlar, beklentiler, ilkeler ,kurallar oluşturup yeni bir sistem oluşturmaktadırlar. Bu yeni sistem içinde karşılıklı olarak bazı özveride de bulunurlar. Eşlerin her biri evlilikten önceki kişilik yapılarını ve alışkanlıklarını sürdürmeye çalışırken ,bunun yanı sıra eşiyle anlaşmak, bütünleşmek gereksinimi de duymaktadırlar (GÜNGÖR,1995).

Anne- babanın birbirleri ile kurdukları ilişkilerin biçimi birlikteliklerinin mutlu veya mutsuz olmasını belirlerken ,çocukların kişilik yapılarını ,ruh sağlıklarını da etkilemektedir.Anne baba arasındaki iletişim yokluğu ,annenin babanın yanında statüsünün düşük oluşu, aile kararlarında annenin etkili olmaması çocuk üzerinde olumsuz etkisi olan etmenlerdir.Aralarındaki iletişim biçimi iyi olan , birbirlerini ve çocuklarını seven ve sayan anne-baba ,çocuğa kendini değerli bulma ve kendine güven duyguların verebilirler. Anne- baba arasındaki ilişkinin olumsuz olması ,anne- baba-çocuk ilişkisini olumsuz bir biçimde etkileyecektir (Ekşi,1990)

b- ANNE-BABA ERGEN İLİŞKİSİ

Ergenlik çağında ana baba ve ergenin ilişkisini belirleyen çeşitli etkenler vardır. Bunların en önemlisi ergenlik öncesinde ergene karşı ana babanın tutumu, ana baba kişilikleri, ana babanın anlaşma ve uyumudur (YÖRÜKOĞLU, 1993).

Ebeveynlerin sağlıklı ve otonom çocuklar yetiştirmede önemli rolleri vardır. Anne baba tutumu söz konusu olduğunda ,ebeveynin ergene gösterdiği sevgi kadar onun davranışlarına uyguladıkları kontrol ve disiplinin niteliği de önemlidir. Bireyin gelişmesinde dengeli ve tutarlı bir disiplin uygulanması en önemli faktördür (Ekşi,1985).

Ergenler ve ebeveynleri arasındaki ilişkilerde sıklıkla kuşak çatışmasından söz edilmekte ve ergen- aile ilişkilerinin çatışmalı oluşu normal bir durum olarak görülmektedir. Oysa yapılan çalışmalar bu dönemde aile ilişkileri daha destekleyici ve yakın olduğunda ergenin uyumsal açıdan daha avantajlı olduğunu göstermektedir (Kılıç,1994).

Ana – baba cinsiyeti ergen- ana baba çatışmalarında önemli bir etkidir. Genel olarak ergenler annelerinden çok babalarıyla çatışma yaşamaktadırlar. Ergenler anneleriyle daha iyi geçindiklerinden annenin ergen üzerindeki etkisi daha

fazla olmaktadır (İnanç,Bilgin ve Atıcı, 2004). Cinsiyet farkı gözetmeksizin ergenler anneleri ile daha olumlu iletişim kurmaktadır (Barnes, 1985).

Ergenin ana- babası ile ilişkilerinin iyi olması için ailenin ergene sahip olmaktan , onun sorumluluğunu üstlenmekten mutlu olması;sevgi,güven duygusu vb. duygusal ihtiyaçları yanında beslenme ,sağlık, okul, giyim, harçlık, kitap, oyuncak, eğlence ve tatil gibi ihtiyaçlarını mümkün olduğu ölçüde karşılaması gerekmektedir. Ergen ve ailesi arasında olumlu bir ilişki gelişmediği takdirde ortaya bir takım sorunların çıkması, ergenin kişiliğini olumsuz yönde etkilemektedir (Bilir ve Dabanlı,1991 ; Yörükoğlu ,1998).

Araştırmalar gençlerle ailelerinin genellikle anlaştıkları konuların din , aile planlaması ve ahlaki konularda olduğunu göstermektedir. Çatışmalar da genellikle çocuk yerine konmak,ana babaların baskıcı ve katı tutumları, hoşgörüsüzlük, anlayışsızlık, kararlara katılmamak,sorumluluk verilmemesi, saç stili, giyim , kuşam ,eve geç gelme gibi marjinal konularda yoğunlaşmaktadır(Altuğ,2005 ; Köknel, 1970).

Ailede annenin ve babanın kişilik özellikleri,ailenin yapısında ve ailenin atmosferinde önemli bir etkiye sahiptir. Kendisine güvenen , sevecen,tutarlı,kendisiyle barışık olan anne-babalar ,ailedeki diğer üyeleri de bu doğrultuda etkilemektedir(Güngör,2001).

Bu dönemde ergen ,anne-babasına karşı bağımsızlık savaşı vermektedir. Kendi kararlarını verebilmek ve kendi değer yargılarına sahip olmak isterken ,anne-babanın desteğine de gereksinim duymaktadır. Böylece ergende bağımlılık ve bağımsızlık duyguları bir arada görülmekte ve gerilime neden olmaktadır. Karşıt duygular anne- babada da görülmektedir. Bir yandan ergenin büyümesini isterken , diğer yandan da ona bir çocuk gibi davranmaktadırlar. Anne - babaya göre ergen , hala yetişkin ideallerine göre yönetilmesi gereken bir çocuk olmaktadır (Yalçınkaya,2001).

Ergenler ,ebeveynlerinden kendilerini küçük bir çocuk olarak görmemelerini , çünkü değiştiklerini ve büyümekte olduklarının kabul edilmesini istemektedirler. Bu dönemde ergenler anne – babalarının yeni,değişen olgunlaşan benliklerinin bilincine varılmasını istemektedirler.

Ebeveyn desteğinin ergenlik yıllarında azalması, ergenin ilişkisel ve sosyal bağlanımlarını güçlendirmektedir (Meeus, Iedema, Maassen, Engels, 2005).

Anne çocuk ilişkisinin yeterli olmadığı ortamda yetişen çocuk ,ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde hem çevresine uymakta hem de kişiler arası ilişkiler kurmakta zorluk çekmektedir(Walden,1996).

Anne baba ve ergen ilişkisinin ,ergenin tüm gelişimleri üzerinde büyük bir öneme sahiptir. Ergen ve anne-babası arasındaki bu ilişki ergenin tüm yaşamını etkilemektedir. Ergenlik döneminde ki birey bağımsız olmak istemektedir.

Anne- baba ve ergen arasında ki ilişkinin anahtarı karşılıklı kurulan iletişimidir. Karşılıklı iletişimin sağlıklı olabilmesi için anne-baba ve ergen arasında sevginin olması şarttır (Ryder,1995).

Sümer ve Güngör tarafından yapılan çalışmada ,anne babadan algılanan kabul ilgi ve sıkı denetim kontrol boyutları karşılaştırılmış , ergenlerin annelerini,babalarından daha kabul edici ilgi gösterici ve daha denetleyici ve kontrol edici buldukları belirtilmiştir (Sümer ve Güngör,1999).

Ergen anne ve babasını başlıca yol gösterici ve dayanak olarak görmekte ,evini de birçok serüvenden sonra dönülen sakin bir liman olarak kabul etmektedirler (Şemin,1992).

Ergenler özel ve tek olduklarını hissetmek isterler. Ergenlerin bu dönemde en çok önem verdikleri şey; birey yerine konulmaktır. Başkalarından daha önemli olduğu düşüncesi hakimdir. Kendisini evrenin merkezinde etkin ve güçlü gören ergen anne-babasını hatta öğretmenini etkisiz, güçsüz, yetersiz görmeye başlar. Bunu da hissettirir. Onlara duyduğu güven bu dönemde azalmaktadır.

c- KARDEŞLER ARASI İLİŞKİLER :

Aile içindeki kardeşler ,birbirlerinin gelişimlerini etkileyecek en önemli unsurlardır. Birbirlerini kabul etmeyi, birbirleriyle işbirliği yapmayı öğrendikleri süreç ,ergenlerin diğer insanlarla ilişkilerini etkiler (Öğretir,1999).

Ergenlik çağındaki çocuklar ailelerinden ayrılıp,uzaklaşarak zamanlarının çoğunu daha çok akranlarıyla geçirmeye başlarlar. Kardeş bağından artık eskiden olduğu kadar duygusal tatmin sağlamak için daha az zamanları ve ihtiyaçları vardır. Kardeş ilişkilerindeki değişimler ,ergenler ve ebeveynler arasındaki ilişkiye benzer değişimlerden önce gelebilir. Genç daha fazla bağımsızlaştıkça , yetişkin kişi, ergen üzerinde daha az otorite sağlar. Ergenlerin lise çağına gelmesiyle, kardeşleriyle olan ilişkileri daha eşit ve mesafeli bir hal alır (Buhrmester ve Furman,1990).

Lamb (1982) ,kardeşlerin ergenlik öncesinde temel duygusal destek kaynağı olduğunu,bu bağların ergenlik ve genç yetişkinlikte de devam ettiğini gözlemiştir. Lamb , ergenlik boyunca ebeveyn ve çocukların niteliklerini duygusal olarak iletişim güçlüğü yarattığını belirtmiştir. Kardeşler ise en tutarlı destek ilişkisini sağlarlar. Dunn ve Kendrick, kız kardeşlerin ,erkek kardeşlerden daha fazla karşı tarafa güvendiğini ortaya koymuşlardır (Akt.Goetting,1986).

Ergenlikte sorumluluklar ve toplumsal yükümlülükler sık sık bir çok çatışmanın kaynağı olmaktadır. Anne babaların çocukların her birinin haklarını sorumluluklarını belirlerken çok dikkatli olmaları gerekir. Kardeşler arasındaki ilişkilerden ergenin kazandığı bilgi, arkadaş çevresine uyum yaparken ergenin işine yarar. Tek çocuk ,bu temel sosyal eğitimden yoksundur. Kardeşlerin varlığı yarışma, işbirliği ve saldırganlık gibi davranışların çocuklarda ilk toplumsallaşmasını sağlar (Temel, Aksoy ,2001).

Howe ve arkd. (2002) , kardeşler arasındaki olumlu sosyal etkileşimin ;olumlu duyguları,konuşmayı,paylaşmayı ve işbirliğini içerdiğini belirtmektedir. Annenin gösterdiği empatinin ,çocuğun empatisini bireysel olarak etkilemesine karşın , kardeş etkileşimi de özellikle annenin olmadığı ortamlarda, empatiyi geliştirebilmektedir.

Çoğu araştırmacı ,sosyal davranışın kardeş cinsiyeti ,doğum sırası ve kardeş olma durumuyla ilişkilendirmiş ve bu durumda kardeş ilişkisinin etkisini keşfetmişlerdir. Evde ve laboratuvar ortamlarında iki kardeş arasındaki etkileşimleri

gözlemleyerek kardeş ilişkileri incelenmiştir. Bu gözlemler ,kardeş ilişkilerinin niteliğinin sosyalleşme sürecine önemli etkisi olduğunu göstermiştir(Berndt ve Bulleit,1985).

Kardeş ilişkilerinin etkileşime dayandığı ve uzun süreli değerlere bağlı olarak, yakın insan ilişkileri arasında eşsiz olduğu kabul edilmektedir. Çünkü kardeşler ortak bir genetiği ve sosyal mirası paylaşırlar. Kardeşler arasındaki ilişkiler yüksek derece sosyal eşitliğe dayanır (Bank ve Kahn,1982).

1.2.4. ERGENLERİN AİLE İLİŞKİLERİNİ ALGILAMALARI:

Yapılan araştırmalar aile bütünlüğüne ilişkin algılamada değişikliklerin ortaya çıktığını göstermiştir. Bu bulgulara göre ergenin aileye ilişkin algılarında bir değişiklik olmakta ve aile bütünlüğü giderek azalıyor gibi algılanmaktadır. Bu dönemde ana-babalarda aynı algının oluşmadığı bulunmuştur. Ergenler ana- babaları ve kendileri arasındaki yakınlığı giderek azalıyor olarak algılamaktadırlar. Bu algı değişiminin ergenin kendini daha az bağımlı hissetmesine neden olarak bireyselleşmesine katkıda bulunduğu ileri sürülmektedir (Noller ve Callan 1986, Feldman ve Gehring 1988)(Akt.Kılıç,1994).

Pipp ve arkadaşları (1985), ergenlikteki ana gelişimsel görevlerden birinin ana-baba-çocuk ilişkisi sürerken, bir yandan da ilişkide çocuğun erişkine dönüşebileceği şeklinde bir yeniden yapılanmanın gerçekleşmesi olduğunu ileri sürmektedirler. Ergenlerin 19 yaşlarında halen kendilerini ana-babalarının çocukları olarak algıladıklarını ,babalarını daha baskın ve kendilerini de ana-babalarına göre daha az sorumlu olarak algıladıklarını göstermişlerdir (Akt.Kılıç,1994).

Karadayı (1994),babanın disiplinli algılanması ile ergenin becerikliliği ve hareketliliği arasında pozitif bir ilişkinin olduğunu, annenin disiplinli algılanmasının ise duygusallığın ve heyecanlılığın düşük olmasının ,arkadaşa bağımlılığın yüksek oluşu ile ilişkili olduğunu belirtmiştir.

Asubel ve arkadaşları (1954), ana babanın tutum ve davranışlarının ergenin kişilik gelişimini , ergenin bu tutum ve davranışları algılamasına bağlı olarak etkilediğini belirtmişlerdir (Akt. Jersild,1983).

Younnis ve Smollar (1985) ,baba-oğul ilişkisinde babalar yargılayıcı ve kapalı olarak algılanmakta ve erkek ergenin bu algıya kendiside yargılayıcı ve kapalı

davranarak tepki verdiğini belirtmektedir. Ayrıca babalar , oğullarının duygusal gereksinimlerini karşılamayan kişiler olarak algılanmakta ve bunun karşılığında ergen kendini geriye çekerek babasına karşı aynı ölçüde duyarsız kalmaktadır. Anne –oğul ilişkileri daha açık, dürüst ve her iki tarafında kendisinin sevildiğini hissettiği ilişkilerdir. Kızların babalarıyla ilişkilerinde babalar uzak ,yakınlık ve kabullenmeden yoksun olarak algılanmaktadırlar. Anneler ise kızlarının gereksinimlerini hem duygusal hem maddi olarak karşılamakta ve aynı biçimde karşılık görmektedirler. Baba – kız ilişkisi baba- oğul ilişkisine kıyasla daha sınırlı ve uzaktır. Bulgular , ergenlerin babalarını çocukken algıladıkları biçimde algılamayı sürdürdüklerini belirtmektedir (Akt. Kılıç,1994).

II. KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Şendoğdu (2000) , çocukların anne babalarını algılamaları ile anne babaların kendi tutumlarını algılamaları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma kapsamına 5-6 yaş grubu alt sosyo-ekonomik düzeyden 50,orta sosyo-ekonomik düzeyden 50 ve üst sosyo-ekonomik düzeyden 50 olmak üzere 150 çocuk alınmıştır. Deneklere Aile Tutumları Testi ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği uygulanmıştır. Çalışma sonucunda; annelerin eğitim düzeyleri ile annelerin baskı-disiplin boyutu arasında önemli bir ilişki bulunmuştur. Annelerin eğitim düzeyi düştükçe, çocuklarına karşı daha fazla baskı ve katı bir disiplin tutumu sergilediği ortaya çıkmıştır.

Hazzard , Christensen ve Margolin (1983), çocukların ana baba davranışlarını algılamaları ile ilgili yaptıkları çalışmada, çocukların ana babalarını olumlu ve olumsuz tavırlarını algılamaları Ana Baba Algılama Envanteri (PPI) kullanılarak belirlenmiş , çalışma yaşları 5 ile 13 arasında olan 32 kız,43 erkek olmak üzere toplam 75 çocuk ve onların ebeveynleri ile yürütülmüştür. Çocukların yaşı etkili bir faktör olarak görülmemiştir. Fakat çocukların ve anne babalarının cinsiyeti etkili faktör olarak bulunmuştur. Erkek çocuklar özellikle babalar olmak üzere ebeveynler hakkında kız çocuklara göre daha fazla olumlu algılama belirtmektedirler. Buna karşılık tüm çocuklar anneleri için babalarına göre daha olumsuz algılama belirtmişlerdir.

Evrengöl ve Canat (1994), üç farklı sosyo-ekonomik düzeyden gelen ergenlerin ana babalarıyla iletişim düzeylerini nasıl algıladıklarını incelemiştir. Çalışmaya 129 erkek,151 kız olmak üzere toplam 280 ergen alınmıştır. Veriler Ana Baba Ergen İletişim Ölçeği ile toplanmış, iki yönlü varyans analizi ile istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Sonuç olarak ,ergenlerin ana babaları ile iletişiminde sosyo-ekonomik düzey açısından bir fark olmadığını göstermiştir. Her iki cinsiyetten ergenlerin anneleri ile daha iyi iletişim kurdukları ortaya çıkmıştır.

Sarı (1999) , lise son sınıf öğrencilerinin uyumlarının cinsiyet, ekonomik düzey, ana-babanın sağ olup olmaması ve annenin çalışması gibi faktörlerin etkili olup olmadığını incelemiştir. Çalışmaya Trabzon il merkezindeki liselerin son sınıfında öğrenim gören 342 öğrenci alınmıştır. Veriler Hacettepe Kişilik Envanteri ve Kişisel Bilgi Formuyla toplanmış, hipotezler tek yönlü varyans analizi ve t - testi ile sınanmıştır. Sonuç olarak, cinsiyet, ailenin ekonomik durumu, ana-babanın sağ olup olmaması ve annenin ev hanımı yada çalışıyor olması gibi değişkenler lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum düzeylerini etkilediği belirlenmiştir.

Gökçe (1984) ,gençlerin ana babalarının kendilerine karşı tutumlarını incelemiştir. Araştırma kapsamına özel liseleri, imam hatip ve meslek liselerini almıştır. Sonuç olarak gençlerin yüzde 42'sinin ana babalarının kendilerine karşı tutumlarını olumlu buldukları anlaşılmıştır. Gençlerin yüzde 17'si ana babalarının fiziksel ve ruhsal bakımdan kırıncı davranmalarından , yüzde 13'ü de çocuk yerine konmaktan ,özgürlüklerinin engellenişinden , düşüncelerine değer verilmemesinden yakındıkları ortaya çıkmıştır.

Ana babalar çoğunlukla meslek ve arkadaş seçimine ve ders çalışmalarına karışmaktadırlar. Anneyle hiç anlaşmazlığa düşmeyen genç oranı yüzde 8,7 , babayla hiç anlaşmazlığı olmayan genç oranı ise yüzde 11,4'tür. Ayrıca gençlerin ancak yüzde 5'inin babadan , yüzde 2,2'sinin de anneden dayak yedikleri ,gençlerin yüzde 27'si zaman zaman evden kaçmayı düşündükleri yüzde 3'ü de bir kez evden kaçtıkları sonucu ortaya çıkmıştır.

Yılmaz (2001), çocukların anne babaları arasındaki uyumu algılamaları ile kendilerine ilişkin algılamaları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 4 ve 5. sınıfa giden 57 çocuk araştırma kapsamına alınmıştır. Çalışma sonucunda ; çocukların anne babaları arasındaki uyumu algılamaları ile kendilerine ilişkin algılamaları arasında doğru bir orantının olduğunu ortaya çıkarmıştır. Ayrıca, annenin eğitim düzeyi yükseldikçe, çocukların kendilerini algılamalarında kendilerinden daha memnun olduklarını ve kendilerini daha çok sevdiklerini belirttikleri sonucu ortaya çıkmıştır.

Haktanır , Baran (1998), gençlerin benlik saygısı düzeyleri ile anne baba tutumlarını algılamalarını ve bazı değişkenlerin gencin benlik saygısı düzeyinde ve

anne baba tutumlarını algılamasında farklılık yaratıp yaratmadığının ve benlik saygısı ile ana baba tutumları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma kapsamına Ankara’da bulunan ,alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki dört lisenin ikinci sınıflarına devam eden toplam 299 genç alınmıştır. Gençlere Ana Baba Tutum Ölçeği ile Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği uygulanmıştır. Araştırma sonucunda; gencin cinsiyetinin algılanan demokratik ve ilgisiz, sosyo-ekonomik düzeyin demokratik, otoriter ve ilgisiz ,annenin çalışma durumunun demokratik, doğum sırası ve kardeş sayısının otoriter ve ilgisiz anne baba tutumlarında ,sosyo-ekonomik düzey ile doğum sırasının ise gencin benlik saygısında farklılık yarattığı saptanmıştır.

Alisinanoğlu (2003), çocukların denetim odaklarında sosyo-ekonomik düzey ,cinsiyet,kardeş sayısı,doğum sırası,anne-baba öğrenim düzeyi gibi değişkenlerin farklılık yaratıp yaratmadığını belirlemek ve çocukların denetim odakları ile algıladıkları anne tutumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda çocukların denetim odakları puan ortalamalarında ,cinsiyet, anne öğrenim düzeyi ve koruyucu anne tutumunun önemli bir farklılığa neden olduğu saptanmıştır.

Hunter (1985), ergenlerin aileleri ve arkadaşları ile algılamalarının tartışılması konusunu incelemiştir. Akademik – mesleki, sosyal-etnik ve aile konularında ergenlerin arkadaşları ile tartışması, ailelere oranla daha fazla olmuştur. Ergenlerin sosyalleşmeleri açısından mesleki ve aile ile ilgili konularda ,aileler daha fazla etkili olurken ,sosyal-etnik konularda ise arkadaşlar etkili bulunmuştur. Sonuç olarak aile ve arkadaşlar arasındaki sosyalleşme etkilerinin ergenin sosyal yapısını oluşturmada önemli olduğunu göstermiştir.

Noack , Kerr ve Olah (1999)’ın ergenlik döneminde aile ilişkileri konulu araştırmalarını ,1998 yılında Macaristan’da yapılan Avrupa birliği’nin ergenlerle ilgili araştırma kongresi’nde sunulan belgelere dayanarak yapmışlardır. Kongrede sunulan bilgilerde Avrupa’nın değişik ülkelerindeki araştırmacıların ergenlerle ilgili çalışmaları Noack, Kerr ve Olah tarafından tekrar gözden geçirilerek bu çalışma ortaya çıkmıştır. Ebeveynlik ile ilgili Baumrind (1989) ,Kerr , Beyers ve Goossens’in yapmış oldukları araştırmalar incelenmiş ve ebeveynlerin ergenlerle olan açık iletişimlerinin rolünün önemi vurgulanmıştır. Steinberg ve Silverberg(1986) ‘in

araştırmalarında ebeveynlerin destekleyici olmaları özerkliğin daha iyi bir psiko sosyal uyumu ortaya çıkardığını belirtmişlerdir.

Beyers , Goosens, Noom ergen özerkliğinin yanında ailesel desteğin etkileşim ve ana etkilerini araştırmışlardır. Aken ve arkadaşları ergenlerin ilişkilerini ölçmüşlerdir. Ergenlerin farklı seviyede olan ilişkilerini kurmada değişik kişilik etkileri ile ergenlerin problemlerinin özellikleri arasında etkileşimleri gösteren durumları aydınlatmaya bu analizler yardımcı olmuştur.

Rosenberg (1965)'in bulgularına göre ailesi tarafından fikirlerine ilgi gösterilen kendileri hakkında bilgi edinilen ,ailesi ile ilgili işlere aktif olarak katılmaları teşvik edilen ergenlerde kendine güven ve değer verme duygusunun daha fazla olduğu saptanmıştır (Akt. Cerit,1986).

Greenberger ve Chen (1996), araştırmalarında, Avrupa veya Asya kökenli Amerikalı 297 üniversiteli öğrenci ile 173 ergenlik çağına yeni girmiş genç arasında bunalımlı ruh halleri ve aile –ergen ilişkilerini gözlemlemişlerdir. Gruplar arası değişken analizi testi uygulanmıştır. Bunalımlı ruh hallerine ergenlik çağına yeni girenlerden daha çok üniversite öğrencilerinde rastlanmıştır. Ebeveyn – ergen ilişkileri istatistiksel olarak kontrol edildiğinde etnik farklılıklardaki bunalımlı ruh halinin önemi aza indirgenmiştir. Ebeveyn-ergen ilişkileri ve bunalımlı ruh hali arasındaki ölçümlerin ilişkisinin büyüklüğü ,aynı yaştaki Avrupa- Asya kökenli ergenlerinkilerle büyük derece benzer olduğu ortaya çıkmıştır . Algılanan ebeveyn – ergen ilişkilerinde ergenliğin ilk yıllarında olan gençlerde bunalımlı ruh halinde değişimin , ergenliğin son döneminde olanlara göre daha fazla olduğunu belirtmişlerdir. % 44 ile % 51 'i ortaokul örneği ile % 10'u üniversite örneğinde bunalımlı ruh halinde değişme olduğu saptanmıştır.

Shulman ,Seiffge-Krenke,Levy-Shiff ,Fabian ve Rotenberg (1995), araştırmalarında ergenliğin ilk yıllarındaki akran grupları ile aile arasındaki olası bağı ortaya çıkartmaya çalışmışlardır. Altıncı sınıfa giden deneklere grup ve grup ilişkisi ile ilgili sorular sorulmuştur. Ebeveynlerin bakış açısından aile ortamı ve ebeveyn –ergen ilişkileri değerlendirilmiştir. Akran ve aile süreçlerinin iki farklı bağlantısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bir açıdan ,özellikle aile desteği ve

kabullenışı ortamı içinde büyüyen birey ele alındığında ,aile ilişkileriyle destek kaynağı olarak akran grubu algılaması bağlantılı , diğer bir açıdan ise aile ortamında ki anlaşmazlık ve bireysel gelişim için alınan az destek,grup baskısına daha fazla uymada ve gruba katılım artışıyla bağlantısının olduğu ortaya çıkmıştır. Deneklere bireysel nitelikler, grup nitelikleri ,aile ortamı ölçeği ve davranış beklentileri envanteri uygulanmıştır. Eğer ergen aileden destek görmüş iyi bir ortamda yetişmişse grup içinde olumlu ilişkiler geliştirmiştir. Aileden az destek alan gençler için grup sığınılacak, destek alınacak yer olarak bazen ailelerden kopma gibi durumların olabileceği üzerinde durulmuştur.

Mangır ve Kandemir (1993) , araştırmalarında ergenlerin kendini kabul düzeylerini ve bu düzeyin sosyo-ekonomik düzey,cinsiyet,kardeş sayısı, doğum sırası,aile yapısı, annenin öğrenim düzeyi ve babanın öğrenim düzeyinden etkilenip etkilenmediğini incelemişlerdir. Araştırma ,Ankara ilinin alt,orta ve üst sosyo-ekonomik düzeylerindeki altı lisenin 3. sınıfına devam eden 17 yaş grubundaki ergenler üzerinde uygulanmıştır. Sonuç olarak,sosyo-ekonomik düzey ile ergenin kendini kabul düzeyi arasındaki farkın önemli olduğu, cinsiyet,kardeş sayısı, doğum sırası,aile yapısı, annenin öğrenim düzeyi ve babanın öğrenim düzeyinin ergenin kendini kabulü üzerinde istatistiksel olarak önemli bir etki yaratmadığı saptanmıştır.

Markiewicz ,Dolye ve Brendgen (2001) , ergenlerin ilişkilerinin niteliği konulu araştırmalarında , ergenlerin arkadaşlık özellikleri ve en iyi arkadaşlarına karşı gözlemlenen duygusal yakınlıkları özellikle annelerinin evlilik ve sosyal çevrelerinin nitelikleri gibi kişiler arası ilişkilerini izleyerek elde etmişlerdir. Bağlılık teorisi modeli ve sosyo öğrenme teorisi modelini kullanarak bu kişileri değerlendirmişlerdir. Bağlılık teorisi modeli ,ergenlerin annelerine, babalarına ve arkadaşlarına olan güvenleriyle onların evlilik kavramını algılamaları arasında tutarlılık olduğunu göstermiştir. Aile ilişkileri iyi olan ergenlerin arkadaşlık ilişkileri de iyi olmuştur. Ergenlerin annelerinin hem evlilik hem de sosyal ilişkilerini algılamaları ,onların sosyal davranış boyutlarını tahmin etmeleri sosyo-öğrenme teorisi modeli uygulanarak ortaya çıkarılmıştır. Sosyal davranış sergileme sırasıyla hem en iyi arkadaşlığı hem de arkadaşlarla içten davranışların olacağını önceden tahmin etmiştir.

Brody, Stoneman ve McCoy (1994)'un Georgia Üniversitesinde yaptıkları araştırmada çocukluk döneminden ergenliğe geçişte ki 4 yıllık sürede kardeşler arasındaki ilişkinin değişip değişmediğini ölçmek için bir model geliştirmişlerdir. Kardeşlerden büyük olanların yaşları 6 ile 11 ve küçük olanların yaşları ise 4 ile 9 arasında olan 71 denek aile üstünde bu model uygulanmıştır. Ayrıca bu araştırmada kardeşler arası ilişkinin devamlılığını ve devamsızlığını da ölçmüşlerdir.

Yapılan analizler bu dönemde olumsuz kardeş ilişkilerinin arttığını ve olumlu kardeş ilişkilerinin azaldığını ortaya çıkarmıştır. Hipotez edilen yollar çocukların yapılarını, ebeveynler arası anlaşmazlıkları, olumlu ebeveyn – çocuk ilişkilerini, ebeveyn- kardeşler arası ilişkilerde değişen olumsuzluğu içeriyordu ve % 27 ile %34 arasında kardeş ilişkilerinde değişkenliği açıklamıştır. Ölçüm iki zamanlı yapılmıştır. Birinci zaman ölçümü ve 4 yıl sonra ikinci zaman ölçümü uygulanmıştır. Wold 'un Kısmi zamanlı kare yaklaşımı ergenlerin kardeş ilişkilerini belirlemek için kullanılmıştır. Anne- baba arasında anlaşmazlığın kardeşler arasında anlaşmazlığı arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca aile küçük çocukla ilgili ise büyük çocuk ergenlik çağına gelince küçük kardeşle olumsuz ilişkiyi arttırdığını ama aile büyük çocukla ilgiliyse böyle bir durumun söz konusu olmadığını belirtmişlerdir.

Shulman ve Ben-Artzi (2003), araştırmalarında ergenlerin yetişkinlik dönemine geçişlerinde karşılaştıkları yaşla ilgili sorunlarını ve aileleriyle olan ilişkilerini incelemişlerdir. 86'sı kız ve 79'u erkek 169 İsrailli ergene Yetişkin Statüsü Envanteri ve Kısa Belirti Envanteri uygulanmıştır. Yetişkinler ve ergenler, gelişimsel işlerin kazanımı ve ebeveyn- çocuk ilişkileriyle karşılaştırıldığında gelişimsel işlerin (ergenlikten yetişkinliğe geçişte ergenlerin üstlendiği görevlerin) farklı yaşlarda kazanıldığı ortaya çıkmıştır.30 yaşına gelen bir yetişkinin bu işleri tam olarak kazanmış durumda olduğunu ,ergenlerin aileleriyle olan ilişkilerinde ergenin yetişkinliğe geçişte daha olumlu olduğunu ve özellikle babasıyla olan yakın ilişkisinin onun yetişkinliğe daha kolay geçmesini sağladığını belirtmişlerdir.

Ergenlere benlik tanıma görüşmesi, geliştirilmiş sıralı kelimeler Strong ile Campbell'in ilgi envanteri uygulanmıştır. Ergenlerde bireysel yeteneklerin tahmin edicilerinden biri aile ilişkisidir. Onların hem bireysellik hem de bağılıklarının

izlenmesinin yararlılığı bu çalışmanın bulgularında ortaya çıkmıştır. Kimlik keşfi, ergen-aile ilişkisinin gidişatıyla değişiklik gösterebilmektedir. Ergenin iyi bir aile ilişkisi varsa ergenliğin son döneminden önce kimlik keşfini gerçekleştirebilmekte, aksi durum söz konusuysa ergenlikten sonrada kimlik keşfinin olabileceğini belirtmişlerdir.

Grotevant ve Cooper (1985), iletişim sürecine bağlı olan aile ilişkilerinde fert olma modelini geliştirmek ve bunlarla ergenin kimlik keşfi arasındaki bağları geliştirmeyi amaçlamışlardır. Uyguladıkları modelde öz iddia, ayrılık, geçirgenlik ve karşılıklık gibi dört bölüm alınmış ve ergenlerin kimlik keşfi için kullanılmıştır. 84 orta sınıf, iki ebeveynli Kafkasyalı ergen ailesine bu model uygulanmış, ergen dahil bu ailelerin bir yada iki çocuğu da araştırmaya katılmıştır. Çeşitli görüşlerin koordinasyonunun ve anlatımının sağlanması için Aile Etkileşim Taslağı kullanılarak ebeveyn aileleri gözlemlenmiştir. Kimlik keşfi için sözel yetenekler ve sosyallik kontrol edildiğinde iletişim değişkenlerinin hem olumlu hem de olumsuz katkısının yanında evlilik ,anne-kız, anne-oğul, baba-kız, baba-oğul ilişkileri düşünüldüğünde çoklu gerileme analizleri farklı sonuçlar ortaya çıkartmıştır. Ergenlik dönemindeki ebeveyn-çocuk ilişkilerinin gelişmiş tekrar tanımının son ifadesi terimleriyle sonuçlar tartışılmıştır.

Clark ,Novak ve Dupree (2002), araştırmalarında 70 Afrika ve Amerikalı ergende öfke ve onunla baş etmeyle algılanan ebeveynsel uygulama ilişkisini incelemişlerdir. Gerileme analizleri ,ergenlerde ebeveynsel kısıtlama anlayışı, öfkeli huy, öfkeyi dışa vurma ve öfkeden kaçınma ile olumsuz ilişki ve ergenlerin istekli çalışmalarıyla olumlu ilişki olduğunu ortaya çıkartmıştır. Ebeveynsel katılım anlayışı oyalayıcı şeyleri aramayla olumlu, ebeveynsel otonomi kabulü anlayışı, öfkeyi dışa vurma ile olumsuz bağlantılı olduğu görülmüştür. Ergenlere Otoriter Ebeveynlik Ölçeği uygulanmış ve onların ebeveynsel uygulama anlayışları ölçülmüştür. Bu ölçeğin kabulleniş ve katılım ,Psikolojik otonomi kabulü ve sertlik olmak üzere üç alt ölçeği bulunmaktadır. Ergenlerden ebeveynlerle ilgili sorulan soruların değerlendirilmesi istenmiş, durum- özellik öfke ifade envanteri ,öfke düzenleme değerlendirilmesi için kullanılmıştır. Öfkeli huy ve öfke ifadesinin –öfkeyi dışa vurma , vuramama ve hakim olma olmak üzere 3 indeksi bulunmaktadır. Destek

olarak aileleriyle ve yakın arkadaşlarıyla görüşen ergenler farklı davranışlar sergilemek yerine problemlerini çözme stratejilerini öğrenebilmekte olduğu saptanmıştır. Ergenler bedensel ve psikososyal yönden aile ve akran gruplarını stresle baş etme kaynağı olarak gördüklerini belirtmişlerdir.

III. AMAÇ VE ÖNEM

3.1. Amaç

Günümüzde toplum, ergenlik çağı ve aile ilişkileri konularıyla daha fazla ilgilenmektedir. Ergenlik dönemi, başlangıç ve bitiş sürelerinin belirlenmesinde olduğu kadar, normal ve anormalliğin belirlenmesinde de güçlük çekilen bir dönemdir. Önceleri bir karışıklık dönemi olarak kabul edilen ergenlik döneminde , duygusal dalgalanmaların ve iniş çıkışların olmaması, anormal olarak nitelendirilmekteydi. Ancak daha sonra yapılan çalışmalarda ergenlerin çoğu için böyle bir karışıklığın olması gerekmediği anlaşılmıştır. Özellikle aile desteğini ve aile ilişkilerini doğru olarak algılayan ergenler bu dönemi fazla karışıklık yaşamadan geçirmektedir.

Bu araştırma ergenlerin aile ilişkilerini nasıl algıladıklarını inceleyerek; aile ilişkilerini algılamada ergenlerin görüşlerini tespit etmek, aile ilişkilerini algılamada ergenin cinsiyetinin , sınıf düzeyinin, kardeş sayısının ,doğum sırasının ,anne ve babasının yaşının ,anne ve babasının öğrenim durumlarının ,anne ve babasının meslek durumlarının etkili olup olmadığını ortaya çıkarmak, ergenlerin ve annelerinin aile ilişkilerini algılamaları arasında farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre ergenlere , ailelere ,aile ile ilgili çalışma yapan araştırmacılara ve ilgili kuruluşlara önerilerde bulunmak amacıyla yapılmıştır.

3.2. Temel Problem

Bu araştırmanın temel problemi, ergenlerin aile ilişkilerini algılamalarının bazı değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemektir. Bunu belirlemek amacıyla Şu sorulara yanıt aranacaktır.

3.2.1. Alt Problemler

1. Ergenlerin aile ilişkilerini algılamaları;
 - a. Cinsiyete,
 - b. Sınıf Düzeyine,
 - c. Kardeş sayısına,
 - d. Doğum sırasına,
 - e. Anne yaşına,
 - f. Baba yaşına,
 - g. Anne öğrenim durumuna,
 - h. Baba öğrenim durumuna,
 - i. Anne meslek durumuna,
 - j. Baba meslek durumuna
 göre farklılaşmakta mıdır?
2. Ergen ve annelerinin aile ilişkilerini algılamaları arasında farklılık var mıdır?

3.2.2. Önem

Geçmişten günümüze tüm dünyada toplumun temeli olarak kabul edilen aile kurumu üzerinde yapılan araştırmalar ,toplumun ruh sağlığı ve geleceği açısından etkili, sağlıklı ana ,baba ve ergen ilişkisinin önemini ortaya koymaktadır.

Ergenlerle ve doğal olarak eşler arasında da aile içi iletişimin az olduğu ailelerde ergen,ana ve babası tarafından daha az sevildiği ve kabul edildiği inancındadır. Oysa ki ,sağlıklı bir gelişim için ergen , ailesi tarafından sevildiğini, ilgilenildiğini ve değer verildiğini hissetmek ister. Bu da yetkinin paylaşıldığı , sıcak ve destekleyici bir aile ortamında mümkün olabilir. Ancak, yalnızca böyle bir ortamın yaratılması da yeterli olmamaktadır. Çünkü, ergenin bu ortamı nasıl algıladığı da önemlidir. Anne ve babaların ,ergenin sağlıklı kişilik gelişimi için ,ergenle olan ilişkilerinin onun tarafından nasıl algılandığı konusuna da önem vermeleri gerekmektedir.

Aile içi ilişkilerin taraflar açısından algılanışında ,aile bireylerinin içinde yaşadıkları toplumun kültürel değerlerinin büyük etkisi vardır. Aile içi ilişkilerin rol ve statülerin kültürel normlarla belirlendiği ,bireylerin bu normları tartışmasız kabul ettikleri durumlarda aile içi ilişkiler sağlıklı bir şekilde devam edebilir.

Kişilerin yaşamlarını aile ilişkilerinin etkilediği araştırmalarca desteklenmektedir. Eğer bireyler aile ilişkilerini doğru olarak algılayabilirlerse yaşantılarına ve toplumun kültürel değerlerine büyük etkilerinin olacağı düşünülmektedir. Ergenlerin aile ilişkilerini algılamalarını bazı değişkenlerin etkilediği düşünülmektedir. Bu araştırmanın ergenlerin aile ilişkilerini algılamalarında bazı değişkenlerin etkili olup olmadığını göstereceği ve bireylerin aile ilişkilerinin önemini daha iyi kavrayacakları düşünülmektedir.

Aile yapısını anne ve ergenlerin algıları açısından değerlendirmeyi amaçlayan bu araştırmanın anne,baba ve ergen ilişkilerinde gözlenen aile içi iletişim yetersizliği ve yetişkinler ile ergenler arasındaki algılama farklarına dikkat çekerek ,sağlıklı aile ilişkilerinin kurulmasına yardımcı olmayı amaçlayan alanlardaki çalışmalara katkıda bulunması beklenmektedir.

3.2.3. Sayıtlar

Bu çalışmada aşağıdaki sayıtlardan hareket edilmiştir.

1. Ergenler ve anneleri “Aile Değerlendirme Ölçeği”ni içten ve doğru cevaplamışlardır.
2. Araştırmada kullanılan Aile Değerlendirme Ölçeği amacına uygundur.

3.2.4. Sınırlılıklar

1. Bu araştırma ,2004-2005 Eğitim – öğretim yılında Ankara ili Altındağ, Yenimahalle ve Sincan ilçelerinde 7. ve10. sınıfta okuyan öğrencileri ile annelerini kapsamaktadır.
2. Araştırmada ergenlerin ebeveynlerinin öz olmaları ve birlikte yaşıyor olmaları dikkate alınmıştır.
3. Araştırmada görüşülen öğrencilerin ve annelerinin yanıt verme tarihleri sırasındaki bilgi, algı ve düşüncelerini kapsamaktadır.
4. İlköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin araştırmanın sonucunu etkileyeceği düşünülerek gönüllü katılımları dikkate alınmıştır.

IV. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ VE ARAÇLARI

Bu bölümde araştırmanın evreni, örnekleme, veri toplama araçları ve verilerin çözümlenmesi hakkında bilgi verilmiştir.

4.1. Araştırmanın Evreni

Bu araştırmanın evrenini , Ankara ili merkezinde bulunan Altındağ, Yenimahalle ve Sincan ilçelerindeki ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında kayıtlı olan öğrenciler ve onların anneleri oluşturmaktadır.

4.2. Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın örneklemini, ilköğretim 7. sınıfta okuyan ve 12 yaşını doldurmuş 150 kız, 150 erkek öğrenci ve anneleri ile ortaöğretim 10. sınıfta okuyan ve 15 yaşını doldurmuş 150 kız, 150 erkek öğrenci ve anneleri olmak üzere toplam 600 öğrenci ile 600 anne oluşturmaktadır. 7. ve 10. sınıfta kayıtlı öğrencilerden 300 kız ve 300 erkek öğrenci tesadüfi olarak seçilmiştir.

Araştırmaya dahil edilen okullar Ek 1’de belirtilmiştir.

4.3. Veri Toplama Araçları

4.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Bu formda öğrencilerin cinsiyeti, doğum tarihleri, kaçınıcı sınıf oldukları, kardeş sayıları, doğum sıraları, anne ve babanın yaşıyor olup olmadığı, anne ve babanın öz olup olmadığı, anne ve babanın yaşları , öğrenim durumları ve mesleklerine yönelik sorular yer almıştır (Ek - 2).

4.3.2. Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ)

Ergenlerin aile ilişkilerini algılamalarını ölçmek amacı ile Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ) kullanılmıştır (Bulut,1990).

Aile değerlendirme ölçeği 7 alt ölçekten oluşmaktadır. Bunlar :

1- Problem Çözme (Problem Solving) : Problem çözme,ailenin maddi ve manevi sorunlarını çözebilme becerisi olarak açıklanmaktadır. Sorunun ortaya çıkışından,çözümlemesine kadar olan dönemi kapsamaktadır.

2- İletişim (Communication): Burada ailenin birbiri ile etkili iletişim içinde olup olmadığı ölçülmek istenmektedir. Aile üyeleri arasında etkili iletişim olup olmadığı, kişilerin söylemek istediklerini doğrudan doğruya ifade edip etmedikleri üzerinde durulmaktadır.

3- Roller (Rollers): Roller, ailenin maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılayan davranış kalıplarıdır. İşlevsel bir aile ,çocukların ve ebeveynin bakımı ,beslenme ve gelişmesini sağlayacak şekilde rollerini belirlemiş bir ailedir. İşlevler, para-sağlık gibi konularda kural koymayı ve karar vermeyi gerektirmektedir.

4- Duygusal Tepki Verebilme (Affective Responsiveness): Aile üyelerinin her türlü durum karşısında en uygun tepkiyi verebilmesi anlamına gelmektedir. Burada sevgi,mutluluk, neşe gibi duyguların yanında ;kırgınlık ,üzüntü,korku gibi acil durumları da içermektedir.

5- Gereken İlgiyi Gösterme (Affective Involvement): Aile üyelerinin birbirine gösterdiği ilgi , bakım ve sevgiyi içerir. En sağlıklı aileler , birbirleri ile orta derecede ilgilenirler. Çok ilgilenme aile üyelerinin birbirine çok bağımlı olduğunu, az ilgilenme ise birbirine az sevgi ve ilgi gösterdiklerini belirlemektedir.

6- Davranış Kontrolü (Behavior Control): Davranış kontrolü ,ailenin üyelerinin davranışlarına standart koyma ve disiplin sağlama biçimidir. Kontrolün esnek, katı,serbest ve düzensiz oluşu da bu alt ölçekte ele alınmaktadır.

7- Genel İşlevler (General Functions) : Bu boyut ,yukarıda ifade edilen altı boyutu da kapsayacak şekilde bilgi toplamayı amaçlamaktadır.

Ölçekte toplam 60 madde bulunmaktadır. Her madde aile yaşamına ilişkin olumlu ve olumsuz ifadelerin yer aldığı bir cümleden meydana gelmektedir ve her biri alt ölçekten bir tanesine aittir. Maddelerin bazıları sağlıklı işlevleri, bazıları da sağlıksız işlevleri tanımlamaktadır. Anne babalardan ve öğrencilerden cümleleri

dikkatlice okumaları ve ailelerine ne derece uyduğuna karar vermeleri istenmektedir. Her cümle için 4 seçenek bulunmaktadır. Katılımcılardan kendilerine uygun seçeneğe (x) işareti koymaları istenmektedir (Bulut,1990).

i. Aile Değerlendirme ölçeğinin puanlanması

Her madde için cevap seçenekleri dört sınıfta toplanmıştır. Seçenekler ve aldıkları puanlar aşağıda belirtilmiştir (Bulut,1990).

<u>Seçenekler</u>	<u>Puan</u>
Aynen Katılıyorum	1
Büyük Ölçüde Katılıyorum	2
Biraz katılıyorum	3
Hiç Katılmıyorum	4

Aile Değerlendirme Ölçeđini oluşturan maddelerde iki türlü ifade bulunmaktadır. Bunlar sağlıklı ve sağlıksız gösteren ifadelerdir.

Bazı maddelerde “ Aynen Katılıyorum” seçeneği sağlıklı aile işlevini gösterdiği halde,diğerlerinde “ Hiç Katılmıyorum” seçeneği sağlıklı göstergesi olmaktadır. Örneđin “Aynen Katılıyorum” seçeneği 34. madde de(Aile içinde birbirimizle ilgilenmeye pek zaman bulamıyoruz) sağlıksız aile işlevini,26. madde de (Duygularımızı birbirimize açıkça söyleyebiliriz) ise sağlıklı aile işlevini göstermektedir. Ölçeğin değerlendirilmesinde hesaplamada kolaylık sağlamak amacı ile sağlıksızlık gösteren maddelere verilen puanlar 5’ten çıkarılarak her maddede “Aynen Katılıyorum” seçeneğinin en sağlıklı aile işlevini “Hiç Katılmıyorum” seçeneğinin ise en sağlıksız aile işlevin göstermesi sağlanmaktadır. Tüm maddelerde 1 puan sağlıklı cevabı , 4 puanı ise sağlıksız cevabı simgelemektedir. Bu şekilde elde edilen puanlar her alt boyutta toplanarak ortalaması alınır. Her bir boyutta o boyutun içerdđi maddelerin %40’ın dan fazlası cevapsız bırakılmışsa, ortalama puan hesaplanmaz ve o kişi fire olarak kabul edilir.

ii. Aile Değerlendirme Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması

Türkçe'ye çeviri işlerini geri- çevirme tekniği kullanılarak yapıldıktan sonra 20 kişilik bir uzman grup tarafından Türkçeleştirilen maddelerin anlaşılıp anlaşılmadığı değerlendirilmiş ve gerekli düzeltmeler yapılmış. Bu aşamada çevirinin, ölçeği özgün formunda farklı olmadığı kabul edilmiştir (Öner,1996).

Güvenirliği

Test- Tekrar Güvenirliği: ADÖ Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu öğrenci ve çalışanlarına (N=51) üç hafta ara ile iki kez uygulanmış; puanlar arasındaki ilişki Pearson- Momentler Çarpımı korelasyonu ile değerlendirilmiş. Katsayılar problemi çözme alt testinde. 90; iletişimde. 84;rollerde. 82; duygusal tepki verebilmede. 78;gereken ilgiyi göstermede. 62; davranış kontrolünde. 80; ve genel fonksiyonlarda .89 olarak saptanmıştır (Öner,1996).

İç Tutarlık: Uygulama sonucunda 67 denekten elde edilen ölçek alt testlerinin Cronbach alfa değeri problem çözme için .80;iletişim için.42;duygusal tepki verebilme için .59;gereken ilgiyi gösterme için .38;davranış kontrolü için.52 ve genel fonksiyonlar için .86 olarak belirlenmiştir (Öner,1996).

Geçerliği

Yapı Geçerliği: Boşanma sürecinde (N=25) bulunan kadınlara ve normal evliliklerini sürdüren (N=25) çiftlerden birine uygulanan , ölçek puan ortalamaları arasındaki fark, t testinde tüm alt testler için. 001 ile.01 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Ölçek birde ruh hastası bulunan (N=190) ve bulunmayan (N=170) aile üyelerine uygulanmış, iki grup arasında her bir alt test için .0001 ile .01 düzeyinde anlamlı fark saptanmıştır (Öner,1996).

Ölçüt Bağımlı Geçerlik: Evli olan 25 kişiye ADÖ ile birlikte Evlilik Yaşam ölçeği uygulanmış, birincisinin genel fonksiyonlar alt testi ile aralarındaki ilişkiye bakılmış .Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayısının .66 düzeyinde ve anlamlı ($P<.001$) olduğu görülmüştür (Öner, 1996).

4.4.Verilerin Toplanması

Araştırmanın yürütülebilmesi için T.C.Ankara Valiliği Milli Eğitim Müdürlüğüne başvurulmuş ve uygulamanın yapılabilmesi için gereken izin alınmıştır (Ek-3). Alınan bu izin ,ölçeklerin uygulanacağı ilçelerin Milli Eğitim Müdürlüklerine ulaştırılmıştır. İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerinde çalışmanın uygulanacağı okullarla gerekli olan yazışmalar yapılarak izin belgesi bu okullara gönderilmiştir (EK-4).

Alınan izin belgesi doğrultusunda ,çalışmaya dahil edilen okulların müdürleri ile görüşülerek araştırmanın konusu ve kullanılacak ölçekler kısaca anlatılmıştır. Okullarda ölçeğin uygulanacağı ,öğrencilere ulaşarak araştırmanın önemi ve amacı hakkında bilgi verilmiştir. Ölçeklere verecekleri cevapların samimi ve tam olmasının önemi anlatılarak bu durumun desteklenmesi için isim ve soyadlarını belirtmeleri gerekmeyeceği vurgulanmıştır. Ölçekler okullarda, öğrenciler sınıflarda toplu olarak uygulanmıştır. Daha sonra öğrencilere ,annelerine uygulanacak olan ölçekler verilmiş ve nasıl doldurmaları gerektiği kısaca açıklanmıştır. Annelere uygulanan ölçeklerin geri alınacağı tarih belirtilmiştir. Belirtilen tarihte okullara gidilerek ölçekler alınmıştır.

Ölçek uygulaması,geri dönüşlerdeki olası problemler dikkate alınarak ,250 tane fazla olmak üzere toplam 850 anne ve ergen üzerinde gerçekleştirilmiştir. Yönergelere uygun doldurulmayan ve geri gelmeyen anketler çıkarıldığında 600 kişilik bir örneklemele çalışma tamamlandı.

4.5. Verilerin Analizi

Ergenlerin ve annelerinin ADÖ nün alt ölçekleri ortalamaları 2 ve 2 den küçükse aile işlevlerinde sağlıklı oldukları; 2 den büyükse aile işlevlerinde sağlıklı olmadıkları yönünde ölçeklendirilmiştir. Elde edilen verilerin istatistiksel analizinde SPSS (Statistical English Packet For Social Science) kullanılmıştır. Araştırmanın alt problemlerinde ilgili problem cümlesine uygun istatistiksel teknikler kullanılmıştır. Bir bağımlı değişken üzerinde etkisi araştırılan iki alt gruplu bağımsız değişkenler arasındaki farkın anlamlılığının test edilmesi amacıyla t testinin non-parametrik karşılığı olan, Mann_Whitney U testi kullanılmıştır. İlişki testi yapılırken Sınıflama-sınıflama ve sınıflama-sıralama ölçeği düzeyleri için χ^2 testi uygulanmıştır. Analizler yapılırken $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyi tercih edilmiştir. Ayrıca denekler anket sorularını cevapladıktan sonra ilgili analizler yapılırken her bir boyutta o boyutun içerdiği maddelerin % 40' ından fazlası cevapsız bırakılmışsa ,ortalama puan hesaplanmamış ve o kişi fire olarak kabul edilmiştir.

4.6.Süre ve Olanaklar

Bu araştırmanın kaynak taraması 01 Ocak 2005- 24 Temmuz 2005 tarihleri arasında sürdürülmüştür. 14 Mart 2005 ve 31 Mayıs 2005 tarihleri arasında öğrencilere ve annelerine ulaşılarak ölçek uygulanmıştır. Verilerin araştırmacı tarafından puanlandırılması 15 Haziran 2005 ve 07 Eylül 2005 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Elde edilen verilerin bilgisayarla değerlendirilmesi ise 20 Eylül 2005 ve 20 Aralık 2005 tarihleri arasında tamamlanmıştır. Tezin yazımı ve bulguların yorumlanması ise 01 Ocak 2006 ve 30 Ekim 2006 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir.

V. BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırma bulgu ve yorumlarının yer aldığı bu bölümde; örnekleme seçilen ergenlerin demografik özelliklerine göre dağılımı Tablo-1 de verilmiştir. Ergenlerin her bir alt ölçek için yapılan χ^2 testleri Tablo-2 ile Tablo-11 arasında gösterilirken ergenlerle annelerinin alt ölçek ortalama puanlarının karşılaştırıldığı Mann_Whitney U testi sonuçları Tablo-12 de verilmiştir.

Tablo-1 Ergenlerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

DEĞİŞKENLER	KATEGORİLER	n	%
CİNSİYET	KIZ	300	50.0
	ERKEK	300	50.0
	TOPLAM	600	100.0
SINIF DÜZEYİ	7. SINIF	300	50.0
	10.SINIF	300	50.0
	TOPLAM	600	100.0
KARDEŞ SAYISI	TEK ÇOCUK	20	3.3
	BİR KARDEŞ	160	26.7
	İKİ KARDEŞ	179	29.8
	ÜÇ KARDEŞ	152	25.3
	DÖRT VEYA DAHA FAZLA		
	KARDEŞ	88	14.7
	KAYIP DEĞER	1	0,2
	TOPLAM	600	100.0
DOĞUM SIRASI	İLK ÇOCUK	273	45.5
	ORTANCA VEYA	151	25.2
	ORTANCALARDAN BİRİ		
	SON ÇOCUK	163	27.2
	KAYIP DEĞER	13	2.2
	TOPLAM	600	100.0

ANNE YAŞI	25-30	6	1.0
	31-35	108	18.0
	36-40	228	43.0
	41-45	176	29.3
	46 VE ÜSTÜ	45	7.5
	KAYIP DEĞER	7	1.2
	TOPLAM	600	100.0
BABA YAŞI	25-30	-	-
	31-35	19	3.2
	36-40	150	25
	41-45	274	45.7
	46 VE ÜSTÜ	145	24.1
	KAYIP DEĞER	12	2.0
	TOPLAM	600	100.0
ANNE ÖĞRENİM DURUMU	OKUR-YAZAR DEĞİL	17	2.8
	İLKOKUL	261	43.5
	ORTAOKUL	116	19.3
	LİSE	137	22.8
	YÜKSEKOKUL	56	9.3
	YÜKSEKLİSANS-DOKTORA	5	0.8
	KAYIP DEĞER	8	1.3
	TOPLAM	600	100.0
BABA ÖĞRENİM DURUMU	OKUR-YAZAR DEĞİL	2	0.3
	İLKOKUL	138	23.0
	ORTAOKUL	116	19.3
	LİSE	189	31.5
	YÜKSEKOKUL	127	21.2
	YÜKSEKLİSANS-DOKTORA	15	2.5
	KAYIP DEĞER	13	2.2
	TOPLAM	600	100.0
ANNE MESLEK DURUMU	ÇALIŞMIYOR	435	72.5
	İŞÇİ	25	4.2
	MEMUR	76	12.7
	SERBEST	38	6.3
	DİĞER	17	2.8
	KAYIP DEĞER	9	15.0
	TOPLAM	600	100.0

BABA MESLEK DURUMU	ÇALIŞMIYOR	13	2.2
	İŞÇİ	157	26.2
	MEMUR	193	32.2
	SERBEST	174	29.0
	DİĞER	47	7.8
	KAYIP DEĞER	16	2.7
	TOPLAM	600	100.0

Tablo-1 de ergenlerin cinsiyet, sınıf düzeyi, kardeş sayısı, doğum sırası, anne ve babalarının yaşları, anne ve babalarının öğrenim durumu, anne ve babalarının meslek durumu ile ilgili dağılımları verilmiştir.

Bu tablo oluşturulurken kayıp değer verileri eklenmiştir. Kayıp değerlerimiz öğrencilerin cevaplamayıp boş bıraktıkları soruları temsil etmektedir.

Örneklere eşit sayıda kız ve erkek öğrenci seçilmiştir. Sınıf düzeyleri içinde yine eşit sayıda ergen seçilmiştir.

Ergenlerin %29.8 i iki kardeşe sahipken %3.3 ü ailelerinin tek çocuklarıdır.

Doğum sırası bakımından incelendiğinde ergenlerin %45.2 sinin ailelerinin ilk çocukları oldukları görülmektedir.

Ergenlerin annelerinin yaşlarının %43 lük kısmını 36-40 arası yaştaki anneler oluştururken 25-30 arası yaştaki annelerin yüzdesi %1 olarak kalmıştır.

Babaların yaşları incelendiğinde %45.7 sinin 41-45 arasındayken %3.2 si 31-35 arası yaşlardadırlar.

Annelerin %43.5 i ilkokul mezunu %0.8 lik kısmının da yüksek lisans-doktora mezunu olduğu görülmektedir. Babalar içinse bu yüzdelere; % 31.5 i lise mezunu, %0.3 ü ise okur- yazar olmadığı bulunmuştur..

Ergenlerin annelerinin %72.5 i çalışmazken %2.8 i meslek gruplarının diğer grubunu oluşturmaktadır.

Ergenlerin babalarının %32.2 si memur olarak çalışırken %2.2 sinin çalışmadığı görülmektedir.

Tablo-2. Ergenlerin Aile Değerlendirme Alt Ölçek Grupları ile Cinsiyetleri Arasındaki İlişki

Alt Ölçekler	Cinsiyet	Kategoriler	n	χ^2	P	cc
Problem Çözme	Erkek	Sağlıksız	145	4.404	*0.036	0.086
		Sağlıklı	145			
	Kız	Sağlıksız	173			
		Sağlıklı	122			
	Kayıp Değer		15			
İletişim	Erkek	Sağlıksız	150	0.950	0.330	-
		Sağlıklı	141			
	Kız	Sağlıksız	165			
		Sağlıklı	132			
	Kayıp Değer		12			
Roller	Erkek	Sağlıksız	150	0.008	0.929	-
		Sağlıklı	141			
	Kız	Sağlıksız	152			
		Sağlıklı	145			
	Kayıp Değer		12			
Duygusal Tepki Verebilme	Erkek	Sağlıksız	156	1.976	0.160	-
		Sağlıklı	135			
	Kız	Sağlıksız	142			
		Sağlıklı	155			
	Kayıp Değer		12			
Gereken İlgiyi Gösterme	Erkek	Sağlıksız	176	2.960	0.085	-
		Sağlıklı	117			
	Kız	Sağlıksız	157			
		Sağlıklı	139			
	Kayıp Değer		11			
Davranış Kontrolü	Erkek	Sağlıksız	205	1.943	0.163	-
		Sağlıklı	85			
	Kız	Sağlıksız	194			
		Sağlıklı	103			
	Kayıp Değer		13			
Genel İşlevler	Erkek	Sağlıksız	123	0.086	0.770	-
		Sağlıklı	168			
	Kız	Sağlıksız	122			
		Sağlıklı	175			
	Kayıp Değer		12			

Ergenlerin her bir alt ölçek için cinsiyetleri ile olan ilişkileri için χ^2 testi yapılmış ve sonuçlar tablo-2 de gösterilmiştir. Yukarıdaki sonuçlar problem çözme alt ölçeği ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir ($p=0.036<0.05$). Bu ilişki için hesaplanan ilişki katsayısı 0.086 dır. Problem çözme alt ölçek grubunda erkeklerin etkili olduğu bulunmuştur. Diğer alt ölçekler ile

cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (iletişim alt ölçeği için $p=0.330>0.05$, roller alt ölçeği için $p=0.929>0.05$, duygusal tepki verebilme alt ölçeği için $p=0.160>0.05$, gereken ilgiyi gösterme alt ölçeği için $p=0.085>0.05$, davranış kontrolü alt ölçeği için $p=0.163>0.05$, genel işlevler alt ölçeği için $p=0.770>0.05$).

Görüş (1999)'un lise öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmasında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre sosyal destek arama düzeylerinin daha yüksek olduğunu tespit ettiği; Çiftçi (2002)'nin de dış yardım arama ve duygusal kaçma soyutlamayı kullanma tarzlarına kız ergenlerin daha çok başvurduğunu belirtmiştir. Kimliğini bulma, geçmişe ve geleceğe yönelik soru işaretlerini cevaplama gibi problem çözme becerilerinde erkeklerin daha başarılı oldukları, kız ergenlerin kaçma ve soyutlama yollarını seçtikleri ve ergenlerin problem çözme becerilerinin cinsiyetlerine göre farklılaştığı görülmektedir (Akt. Tan,2006). Bu sonuç araştırmadan elde edilen sonucu desteklemektedir.

Problem çözme grubunda erkeklerin etkili olmasının, Türk toplumunda erkeğe verilen değer doğrultusunda yorumlanabilir. Bu doğrultuda , kız çocuklarının erkeklere göre daha geleneksel , koruyucu ve baskılı bir biçimde yetiştirildikleri ve bu yetiştirme tarzının ise onların erkeklere kıyasla kuşkulu,güvensiz, kısıtlı girişim gücü olan ve bağımlı bir kişilik yapısı geliştirmelerine neden olduğu da belirtilmektedir (Kağıtçıbaşı,1980). Bu nedenlerden dolayı erkeklerin yetiştirilme tarzının daha bağımsız olmasının , erkek ergenlerin problem çözmede daha etkili oldukları yorumuna ulaşılabilir.

Tablo-3. Ergenlerin Aile Değerlendirme Alt Ölçek Grupları ile Sınıf Düzeyleri Arasındaki İlişki

Alt Ölçekler	Sınıf Düzeyleri	Kategoriler	n	χ^2	P	cc
Problem Çözme	7. Sınıf	Sağlıksız	167	2.142	0.143	–
		Sağlıklı	124			
	10. Sınıf	Sağlıksız	151			
		Sağlıklı	143			
	Kayıp Değer		15			
İletişim	7. Sınıf	Sağlıksız	173	7.511	*0.036	0.006
		Sağlıklı	115			
	10. Sınıf	Sağlıksız	142			
		Sağlıklı	154			
	Kayıp Değer		16			
Roller	7. Sınıf	Sağlıksız	150	0.000	0.996	–
		Sağlıklı	142			
	10. Sınıf	Sağlıksız	152			
		Sağlıklı	144			
	Kayıp Değer		12			
Duygusal Tepki Verebilme	7. Sınıf	Sağlıksız	164	6.979	*0.008	0.108
		Sağlıklı	128			
	10. Sınıf	Sağlıksız	134			
		Sağlıklı	162			
	Kayıp Değer		12			
Gereken İlgiyi Gösterme	7. Sınıf	Sağlıksız	178	4.214	0.400	–
		Sağlıklı	125			
	10. Sınıf	Sağlıksız	155			
		Sağlıklı	141			
	Kayıp Değer		1			
Davranış Kontrolü	7. Sınıf	Sağlıksız	194	0.452	0.501	–
		Sağlıklı	97			
	10. Sınıf	Sağlıksız	205			
		Sağlıklı	91			
	Kayıp Değer		13			
Genel İşlevler	7. Sınıf	Sağlıksız	132	2.989	0.084	–
		Sağlıklı	160			
	10. Sınıf	Sağlıksız	113			
		Sağlıklı	183			
	Kayıp Değer		12			

Tablo-3 de ergenlerin her bir alt ölçek ile sınıf düzeyleri arasında ilişkinin varlığı incelenmiştir. Alt ölçek gruplarından iletişim alt ölçeği ile sınıf düzeyleri arasında ilişki bulunmuş ve anlamlı olduğu bulunmuştur. İletişim alt ölçeğinin değeri

0.006 olarak hesaplanmıştır ($p=0.036 \leq 0.05$).Yapılan incelemede sınıf düzeylerinde ortaöğretim grubunun iletişim alt ölçek grubunda etkili olduğu bulunmuştur. Bir diğer anlamlı bulunan ilişki ise duygusal tepki verebilme alt ölçeği ile sınıf düzeyleri arasındadır ($p=0.008 < 0.05$). Bu alt ölçeğin değeri ise 0.08 dir.Duygusal tepki verebilme alt ölçek grubu içinde ortaöğretim grubunun etkili olduğu gözlemlenmiştir. Problem çözme ($p=0.143 > 0.05$), roller ($p=0.996 > 0.05$), gereken ilgiyi gösterme ($p=0.400 > 0.05$), davranış kontrolü ($p=0.501 > 0.05$) ve genel işlevler ($p=0.084 > 0.05$) alt ölçekleri ile sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

İletişim ve duygusal tepki verebilme grubunda ortaöğretim öğrencilerinin etkili olmasının nedeni ortaöğretim yaşlarındaki ergenler başkalarının kendi hakkındaki düşüncelerini merak etmeye başlarlar. Ailelerinden bu dönemde daha çok ayrı kalmaya ve kendi yaşlılarıyla birlikte olmaya başlarlar. İlköğretimden ortaöğretime doğru ilerledikçe genellikle okul değiştirilir ve bu da grubun daha farklı kişilerden oluşmasına yol açar ;arkadaşlık daha fazla benzer yada tamamlayıcı ilgilere ve kişiliklere dayanmaya başlar (Gander , Gardiner;2004). Bundan dolayı da iletişimde ilköğretim öğrencilerine göre daha başarılıdır .

Simmons , Rosenberg ve Rosenber ,8 ve 18 yaşları arasındaki ergenlerin benlik kavramlarını incelemiştir. Benlik kavramının ergenliğin başlarında kesin biçimde olumsuzlaştığını bulmuşlardır. Son ergenlikte fiziksel olgunlaşma sürecinin önemli ölçüde tamamlandığı , sonraki ergenlik yıllarında ergenlerin çoğunun daha az rahatsız ve karamsar olduklarını belirtmişlerdir (Akt.Çok. F.1994). Araştırmada da ortaöğretim öğrencilerinin problem çözmede ve iletişimde daha başarılı olduğu sonucuna varılmıştır. Daha az karamsar ve rahatsız ergenlerin çevreyle daha rahat iletişim kurabildikleri sevgi, mutluluk ,kızgınlık ,korku gibi duygularını rahatça aile üyelerine yada çevresine yansıtabildikleri düşünülürse bu sonucun araştırmadan elde edilen sonucu desteklediği söylenebilir.

Tablo-4. Ergenlerin Aile Değerlendirme Alt Ölçek Grupları ile Kardeş Sayıları Arasındaki İlişki

Alt Ölçekler	Kardeş Sayıları	Kategoriler	n	χ^2	P	cc
Problem Çözme	Tek Çocuk	Sağlıksız	15	10.515	*0.033	0.133
		Sağlıklı	5			
	Bir Kardeş	Sağlıksız	75			
		Sağlıklı	81			
	İki Kardeş	Sağlıksız	87			
		Sağlıklı	88			
	Üç Kardeş	Sağlıksız	90			
		Sağlıklı	60			
	Dört Kardeş ve Üstü	Sağlıksız	50			
		Sağlıklı	33			
	Kayıp Değer		16			
İletişim	Tek Çocuk	Sağlıksız	10	1.445	0.836	-
		Sağlıklı	10			
	Bir Kardeş	Sağlıksız	79			
		Sağlıklı	78			
	İki Kardeş	Sağlıksız	95			
		Sağlıklı	80			
	Üç Kardeş	Sağlıksız	82			
		Sağlıklı	8			
	Dört Kardeş ve Üstü	Sağlıksız	49			
		Sağlıklı	36			
	Kayıp Değer		73			
Roller	Tek Çocuk	Sağlıksız	11	0.888	0.926	-
		Sağlıklı	9			
	Bir Kardeş	Sağlıksız	80			
		Sağlıklı	77			
	İki Kardeş	Sağlıksız	90			
		Sağlıklı	85			
	Üç Kardeş	Sağlıksız	74			
		Sağlıklı	76			
	Dört Kardeş ve Üstü	Sağlıksız	47			
		Sağlıklı	38			
	Kayıp Değer		13			
Duygusal Tepki Verebilme	Tek Çocuk	Sağlıksız	10	4.765	0.312	-
		Sağlıklı	10			
	Bir Kardeş	Sağlıksız	74			
		Sağlıklı	83			
	İki Kardeş	Sağlıksız	82			
		Sağlıklı	93			
	Üç Kardeş	Sağlıksız	83			
		Sağlıklı	67			
	Dört Kardeş ve Üstü	Sağlıksız	49			
		Sağlıklı	36			
	Kayıp Değer		13			

Gereken İlgiyi Gösterme	Tek Çocuk	Sağlıksız	12	9.301	0.054	–
		Sağlıklı	8			
	Bir Kardeş	Sağlıksız	89			
		Sağlıklı	69			
	İki Kardeş	Sağlıksız	90			
		Sağlıklı	86			
	Üç Kardeş	Sağlıksız	81			
		Sağlıklı	68			
Davranış Kontrolü	Tek Çocuk	Sağlıksız	11	3.374	0.497	–
		Sağlıklı	9			
	Bir Kardeş	Sağlıksız	109			
		Sağlıklı	48			
	İki Kardeş	Sağlıksız	123			
		Sağlıklı	52			
	Üç Kardeş	Sağlıksız	102			
		Sağlıklı	47			
Genel İşlevler	Tek Çocuk	Sağlıksız	10	8.511	0.750	–
		Sağlıklı	10			
	Bir Kardeş	Sağlıksız	56			
		Sağlıklı	101			
	İki Kardeş	Sağlıksız	72			
		Sağlıklı	103			
	Üç Kardeş	Sağlıksız	60			
		Sağlıklı	90			
	Dört Kardeş ve Üstü	Sağlıksız	46			
		Sağlıklı	39			
	Kayıp Değer		13			

Tablo-4 de ergenlerin alt ölçek grupları için sağlıklı olma durumu ile kardeş sayıları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı incelenmiştir. Problem çözme alt grubu ile kardeş sayısı arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur ($p=0.033<0.05$). Anlamlı bulunan bu ilişkinin değeri 0.133 dir. Bir kardeşi olan ergenlerin etkili olduğu bulunmuştur. İletişim alt ölçeği için hesaplanan p değeri 0.836, roller alt ölçeği için $p=0.926$, duygusal tepki verebilme alt ölçeğinin p değeri 0.312, gereken ilgiyi gösterme alt ölçeği için $p=0.054$, davranış kontrolü alt ölçeği için $p=0.497$ ve son olarak genel işlevler alt ölçeği içinse p değeri 0.750 olarak

hesaplanmış ve bu p değerlerinin hepsi $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinden büyük olduğu için bu alt ölçeklerle kardeş sayıları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna varılmıştır.

Kılıççı (1981) üniversite öğrencilerinin kendini kabullerini etkileyen değişkenleri incelediği çalışmasında, deneklerin kendini kabul ortalamaları arasında tek çocuk, az yada çok kardeşli oluşuna göre önemli bir farkın bulunmadığını belirtmiştir.

Kardeşler arası yaş ve cinsiyet farkları da ilişkileri değişik yaşlarda ve devirlerde farklı biçimde etkilemektedir. Büyük çocuğun kız, küçük çocuğun erkek olduğu bir ailede küçük yaşlarda yaş nedeniyle ablanın bilgi ve becerileri daha gelişmişken kız daha baskın, ileri yaşlarda toplumun cinsiyetlere verdiği farklı değer ve fiziksel güç nedeniyle erkek çocuk daha baskın olabilir. Büyük ablanın kardeşine bakması veya ağabeyin kardeşi üzerinde babaninkine yakın yaptırım gücü olması da toplumdan topluma ve aynı toplumda zamanla değişmektedir. Çocukluktan ergenliğe geçişte kardeşlerin içini dökme açısından öneminin arttığı, kendini geliştirme açısından kardeşlerin en önemli görüldüğü dönemin ergenlik dönemi olduğu görülmektedir (Hortaçsu, 2003).

Bir kardeşi olan ergenler bir sorunla karşılaştıklarında sorunun ortaya çıkışından, çözümlenmesine kadar olan dönemi rahatlıkla atlatabilmektedirler. Çünkü ergenler sorun hakkında kardeşleriyle fikir alışverişine girebilir ve çözüm yollarını beraber bulabilirler. Birden fazla kardeş birden fazla çözüm yolu ortaya koyacağından ergen çelişkiye düşebilir. Bundan dolayı da problemleri çözmede bir kardeşi olan ergenlerin daha etkili olduğu doğrultusunda yorumlanabilir.

Tablo-5. Ergenlerin Aile Değerlendirme Alt Ölçek Grupları ile Doğum Sırası Arasındaki İlişki

Alt Ölçekler	Doğum Sıraları	Kategoriler	n	χ^2	p	cc
Problem Çözme	İlk Çocuk	Sağlıksız	151	2.046	0.360	—
		Sağlıklı	115			
	Ortanca veya Ortancalardan Biri	Sağlıksız	80			
		Sağlıklı	66			
	Son Çocuk	Sağlıksız	80			
		Sağlıklı	81			
	Kayıp Değer		27			
İletişim	İlk Çocuk	Sağlıksız	155	4.278	0.118	—
		Sağlıklı	112			
	Ortanca veya Ortancalardan Biri	Sağlıksız	76			
		Sağlıklı	71			
	Son Çocuk	Sağlıksız	78			
		Sağlıklı	84			
	Kayıp Değer		24			
Roller	İlk Çocuk	Sağlıksız	142	0.790	0.674	—
		Sağlıklı	125			
	Ortanca veya Ortancalardan Biri	Sağlıksız	76			
		Sağlıklı	71			
	Son Çocuk	Sağlıksız	79			
		Sağlıklı	83			
	Kayıp Değer		24			
Duygusal Tepki Verebilme	İlk Çocuk	Sağlıksız	142	3.041	0.219	—
		Sağlıklı	125			
	Ortanca veya Ortancalardan Biri	Sağlıksız	78			
		Sağlıklı	69			
	Son Çocuk	Sağlıksız	73			
		Sağlıklı	89			
	Kayıp Değer		24			
Gereken İlgiyi Gösterme	İlk Çocuk	Sağlıksız	159	2.051	0.359	—
		Sağlıklı	109			
	Ortanca veya Ortancalardan Biri	Sağlıksız	81			
		Sağlıklı	66			
	Son Çocuk	Sağlıksız	85			
		Sağlıklı	77			
	Kayıp Değer		23			
Davranış Kontrolü	İlk Çocuk	Sağlıksız	182	1.892	0.388	—
		Sağlıklı	84			
	Ortanca veya Ortancalardan Biri	Sağlıksız	105			
		Sağlıklı	42			
	Son Çocuk	Sağlıksız	104			
		Sağlıklı	58			
	Kayıp Değer		25			

Genel İşlevler	İlk Çocuk	Sağlıksız	129	14.521	*0.001	0.157
		Sağlıklı	138			
	Ortanca veya Ortancalardan Biri	Sağlıksız	61			
		Sağlıklı	86			
	Son Çocuk	Sağlıksız	48			
		Sağlıklı	114			
	Kayıp Değer		24			

Öğrencilerin alt ölçek gruplarının sağlıklı olma durumuyla doğum sırası arasındaki ilişkinin incelendiği tablo-5 de doğum sırası ile genel işlevler alt ölçeği arasında anlamlı bir ilişki olduğu ($p=0.001<0.05$) diğer alt ölçeklerle anlamlı bir ilişkinin olmadığı bulunmuştur. Diğer alt gruplar için hesaplanan p değerleri problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme ve son olarak davranış kontrolü alt ölçekleri için sırasıyla 0.360, 0.118, 0.674, 0.219, 0.359 ve 0.388 olarak hesaplanmış ve $\alpha=0.05$ değerinden büyük bulunmuştur. Genel işlev alt ölçeği için hesaplanan ilişkinin değeri 0.157 olarak ve son çocuk olarak doğan ergenlerin genel işlev alt ölçek grubunun etkili olduğu bulunmuştur.

Son çocuk olarak doğan ergenler anne-babası ve akranlarıyla başarılı bir ilişki kurabilmekte , kişisel sorunlarının üstesinden rahatlıkla gelebilmektedirler (Akdağ,M.1994).

Güngör (1989),lise öğrencilerinin özsayıgılarını etkileyen etmenleri incelediği araştırmasında , ilk ve son çocuklarda özsayıgı düzeyinin yüksek olduğunu belirtmiştir.

Son çocuk olan ergenlerin daha bağımsız olmaları ,rahatça duygu ve düşüncelerini söyleyebilmeleri ayrıca son çocuğa ailenin ve çevrenin ilgisinin niteliği ve gösterilen ilginin yoğunluğu doğrultusunda yorumlanabilir.

Tablo-6. Ergenlerin Aile Değerlendirme Alt Ölçek Grupları ile Annelerinin Yaşları Arasındaki İlişki

Alt Ölçekler	Annelerinin Yaşı	Kategoriler	n	χ^2	p	cc
Problem Çözme	25-30	Sağlıksız	3	3.289	0.511	—
		Sağlıklı	3			
	31-35	Sağlıksız	49			
		Sağlıklı	55			
	36- 40	Sağlıksız	136			
		Sağlıklı	116			
	41-45	Sağlıksız	100			
		Sağlıklı	73			
	46 ve üstü	Sağlıksız	26			
		Sağlıklı	19			
	Kayıp Değer		20			
İletişim	25-30	Sağlıksız	4	1.026	0.906	—
		Sağlıklı	2			
	31-35	Sağlıksız	55			
		Sağlıklı	50			
	36- 40	Sağlıksız	138			
		Sağlıklı	114			
	41-45	Sağlıksız	93			
		Sağlıklı	82			
	46 ve üstü	Sağlıksız	22			
		Sağlıklı	23			
	Kayıp Değer		17			
Roller	25-30	Sağlıksız	3	2.501	0.645	—
		Sağlıklı	3			
	31-35	Sağlıksız	50			
		Sağlıklı	55			
	36- 40	Sağlıksız	125			
		Sağlıklı	127			
	41-45	Sağlıksız	96			
		Sağlıklı	79			
	46 ve üstü	Sağlıksız	26			
		Sağlıklı	19			
	Kayıp Değer		17			
Duygusal Tepki Verebilme	25-30	Sağlıksız	2	1.088	0.896	—
		Sağlıklı	4			
	31-35	Sağlıksız	51			
		Sağlıklı	54			
	36- 40	Sağlıksız	130			
		Sağlıklı	122			
	41-45	Sağlıksız	90			
		Sağlıklı	85			
	46 ve üstü	Sağlıksız	22			
		Sağlıklı	23			
	Kayıp Değer		17			

Gereken İlgiyi Gösterme	25-30	Sağlıksız	5	5.216	0.266	-
		Sağlıklı	1			
	31-35	Sağlıksız	59			
		Sağlıklı	46			
	36- 40	Sağlıksız	135			
		Sağlıklı	118			
	41-45	Sağlıksız	100			
		Sağlıklı	76			
46 ve üstü	Sağlıksız	30				
	Sağlıklı	14				
Kayıp Değer		16				
Davranış Kontrolü	25-30	Sağlıksız	4	0.678	0.950	-
		Sağlıklı	2			
	31-35	Sağlıksız	68			
		Sağlıklı	36			
	36- 40	Sağlıksız	172			
		Sağlıklı	80			
	41-45	Sağlıksız	121			
		Sağlıklı	54			
46 ve üstü	Sağlıksız	29				
	Sağlıklı	16				
Kayıp Değer		18				
Genel İşlevler	25-30	Sağlıksız	4	3.461	0.484	-
		Sağlıklı	2			
	31-35	Sağlıksız	41			
		Sağlıklı	64			
	36- 40	Sağlıksız	111			
		Sağlıklı	141			
	41-45	Sağlıksız	69			
		Sağlıklı	106			
46 ve üstü	Sağlıksız	16				
	Sağlıklı	29				
Kayıp Değer		17				

Tablo-6 'da ergenlerin alt ölçek grupları için sağlıklılık durumu ile annelerinin yaşları arasındaki ilişki varlığı incelenmiştir. Tablo- 6 da ki değerler sonucunda anlamlı bir ilişki tespit edilememiş ve anlamlı bulunamamıştır (problem çözme alt ölçeği $p=0.511$, iletişim alt ölçeği $p=0.906$, roller alt ölçeği $p=0.645$, duygusal tepki verebilme alt ölçeği $p=0.896$, gereken ilgiyi gösterme alt ölçeği $p=0.266$, davranış kontrolü alt ölçeği $p=0.950$ ve son olarak genel işlevler alt ölçeği $p=0.484$).

Tablo-7. Ergenlerin Aile Değerlendirme Alt Ölçek Grupları ile Babalarının Yaşları Arasındaki İlişki

Alt Ölçekler	Babalarının Yaşı	Kategoriler	n	χ^2	p	cc
Problem Çözme	31-35	Sağlıksız	11	5.047	0.168	-
		Sağlıklı	7			
	36-40	Sağlıksız	68			
		Sağlıklı	77			
	41-45	Sağlıksız	156			
		Sağlıklı	113			
	46 ve üstü	Sağlıksız	76			
		Sağlıklı	66			
	Kayıp Değer		26			
İletişim	31-35	Sağlıksız	10	0.544	0.909	-
		Sağlıklı	8			
	36-40	Sağlıksız	76			
		Sağlıklı	70			
	41-45	Sağlıksız	150			
		Sağlıklı	120			
	46 ve üstü	Sağlıksız	76			
		Sağlıklı	67			
	Kayıp Değer		23			
Roller	31-35	Sağlıksız	9	5.366	0.147	-
		Sağlıklı	9			
	36-40	Sağlıksız	65			
		Sağlıklı	81			
	41-45	Sağlıksız	141			
		Sağlıklı	129			
	46 ve üstü	Sağlıksız	83			
		Sağlıklı	60			
	Kayıp Değer		23			
Duygusal Tepki Verebilme	31-35	Sağlıksız	7	1.245	0.742	-
		Sağlıklı	11			
	36-40	Sağlıksız	76			
		Sağlıklı	70			
	41-45	Sağlıksız	137			
		Sağlıklı	133			
	46 ve üstü	Sağlıksız	75			
		Sağlıklı	68			
	Kayıp Değer		23			
Gereken İlgii Gösterme	31-35	Sağlıksız	9	1.530	0.675	-
		Sağlıklı	9			
	36-40	Sağlıksız	84			
		Sağlıklı	63			
	41-45	Sağlıksız	149			
		Sağlıklı	122			
	46 ve üstü	Sağlıksız	86			
		Sağlıklı	56			
	Kayıp Değer		22			

Davranış kontrolü	31-35	Sağlıksız	12	2.192	0.533	—
		Sağlıklı	6			
	36-40	Sağlıksız	105			
		Sağlıklı	40			
	41-45	Sağlıksız	184			
		Sağlıklı	86			
	46 ve üstü	Sağlıksız	92			
		Sağlıklı	51			
	Kayıp Değer		24			
Genel İşlevler	31-35	Sağlıksız	7	3.399	0.334	—
		Sağlıklı	11			
	36-40	Sağlıksız	57			
		Sağlıklı	89			
	41-45	Sağlıksız	123			
		Sağlıklı	147			
	46 ve üstü	Sağlıksız	53			
		Sağlıklı	90			
	Kayıp Değer		23			

Tablo-7 de verilen değerler ergenlerin alt ölçek sağlıklılık durumu ile babalarının yaşları arasındaki ilişki sonuçlarıdır. Tabloda sunulan; problem çözme alt ölçeği için $p=0.168>0.05$, iletişim alt ölçeği için $p=0.909>0.05$, roller alt ölçeği için $p=0.147>0.05$, duygusal tepki verebilme alt ölçeği için $p=0.742>0.05$, gereken ilgiyi gösterme alt ölçeği için $p=0.675>0.05$, davranış kontrolü alt ölçeği için $p=0.533>0.05$ ve genel işlevler alt ölçeği için $p=0.334>0.05$ sonuçlar itibariyle ergenlerin alt ölçeklerinin sağlıklılık durumu ile babalarının yaşları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Araştırmanın bulgularına göre anne ve babanın yaşının alt ölçek gruplarında etkili olmamasını ergenlerin kendileriyle ve başkalarıyla ilgili düşüncelerine , düşünme ,karar verme, sorumluluk alma ve yaşamlarını denetleme gibi yeteneklerini algılayışlarına anne babanın yaşından çok yaklaşımının etkisinin büyük olmasıyla yorumlanabilir. Kendilerini mutlu ve değerli hisseden ,sorumluluklarını bilen , birbirine güven duyan bireylerden oluşmuş saygılı aile ortamında ergenlerin hızlı değişmeye ayak uydurmalarını , kendilerini kabul etmeleri ve kimlik kazanmaları başarılı bir şekilde gerçekleşecektir (Alisinanoğlu,2002).

Tablo-8. Ergenlerin Aile Değerlendirme Alt Ölçek Grupları ile Annelerinin Öğrenim Durumu Arasındaki İlişki

Alt Ölçekler	Annelerinin Öğrenim Durumu	Kategoriler	n	χ^2	p	cc
Problem Çözme	Okur-yazar Değil	Sağlıksız	12	10.865	0.054	-
		Sağlıklı	5			
	Okur-yazar,İlkokul	Sağlıksız	142			
		Sağlıklı	113			
	Ortaokul	Sağlıksız	62			
		Sağlıklı	50			
	Lise veya Dengi Okul	Sağlıksız	61			
		Sağlıklı	74			
	Yüksekokul	Sağlıksız	35			
		Sağlıklı	20			
İletişim	Yüksek Lisans-Doktora	Sağlıksız	1	17.793	*0.003	0.172
		Sağlıklı	4			
	Kayıp Değer		21			
	Okur-yazar Değil	Sağlıksız	11			
		Sağlıklı	6			
	Okur-yazar,İlkokul	Sağlıksız	140			
		Sağlıklı	118			
	Ortaokul	Sağlıksız	75			
		Sağlıklı	37			
Roller	Lise veya Dengi Okul	Sağlıksız	58	7.571	0.182	-
		Sağlıklı	77			
	Yüksekokul	Sağlıksız	27			
		Sağlıklı	28			
	Yüksek Lisans-Doktora	Sağlıksız	1			
		Sağlıklı	4			
	Kayıp Değer		18			
	Okur-yazar Değil	Sağlıksız	12			
		Sağlıklı	5			
	Okur-yazar,İlkokul	Sağlıksız	142			
		Sağlıklı	116			
	Ortaokul	Sağlıksız	53			
		Sağlıklı	59			
	Lise veya Dengi Okul	Sağlıksız	64			
		Sağlıklı	71			
	Yüksekokul	Sağlıksız	27			
		Sağlıklı	28			
	Yüksek Lisans-Doktora	Sağlıksız	1			
		Sağlıklı	4			

Duygusal Tepki Verebilme	Okur-yazar Değil	Sağlıksız	8	11.659	*0.04	0.14
		Sağlıklı	9			
	Okur-yazar,İlkokul	Sağlıksız	137			
		Sağlıklı	121			
	Ortaokul	Sağlıksız	64			
		Sağlıklı	48			
	Lise veya Dengi Okul	Sağlıksız	57			
		Sağlıklı	78			
	Yüksekokul	Sağlıksız	29			
		Sağlıklı	26			
Yüksek Lisans-Doktora	Sağlıksız	-				
	Sağlıklı	5				
Kayıp Değer		18				
Gereken İlgiyi Gösterme	Okur-yazar Değil	Sağlıksız	9	3.663	0.599	-
		Sağlıklı	7			
	Okur-yazar,İlkokul	Sağlıksız	155			
		Sağlıklı	104			
	Ortaokul	Sağlıksız	62			
		Sağlıklı	50			
	Lise veya Dengi Okul	Sağlıksız	73			
		Sağlıklı	62			
	Yüksekokul	Sağlıksız	27			
		Sağlıklı	29			
Yüksek Lisans-Doktora	Sağlıksız	2				
	Sağlıklı	3				
Kayıp Değer		17				
Davranış kontrolü	Okur-yazar Değil	Sağlıksız	12	0.924	0.968	-
		Sağlıklı	5			
	Okur-yazar,İlkokul	Sağlıksız	172			
		Sağlıklı	85			
	Ortaokul	Sağlıksız	79			
		Sağlıklı	33			
	Lise veya Dengi Okul	Sağlıksız	85			
		Sağlıklı	46			
	Yüksekokul	Sağlıksız	38			
		Sağlıklı	17			
Yüksek Lisans-Doktora	Sağlıksız	3				
	Sağlıklı	2				
Kayıp Değer		23				
Genel İşlevler	Okur-yazar Değil	Sağlıksız	9	4.159	0.527	-
		Sağlıklı	8			
	Okur-yazar,İlkokul	Sağlıksız	11			
		Sağlıklı	147			
	Ortaokul	Sağlıksız	48			
		Sağlıklı	64			

	Lise veya Dengi Okul	Sağlıksız	48			
		Sağlıklı	87			
	Yüksekokul	Sağlıksız	23			
		Sağlıklı	32			
	Yüksek Lisans-Doktora	Sağlıksız	1			
		Sağlıklı	4			
	Kayıp Değer		118			

Ergenlerin annelerinin öğrenim durumuyla alt ölçekler arası ilişki incelenmiş ve sonuçları tablo-8 de gösterilmiştir. Elde edilen veriler sonucunda iletişim alt ölçeği ile ergenlerin annelerinin öğrenim durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p=0.003<0.05$). Bu ilişkinin değeri 0.172'dir. Yüksek lisans- Doktora grubunda ; sağlıklı anne sayısının toplam anne sayısına bölünmesiyle bu ilişkinin değeri % 80 bulunmuştur. Buradan annelerinin öğrenim durumu yüksek lisans-doktora olan grubun iletişim alt ölçek grubunda etkili olduğu çıkartılmaktadır. Bir diğer anlamlı ilişki bulunan alt ölçek duygusal tepki verebilme alt ölçeğidir ($p=0.04<0.05$). Bu ilişki için hesaplanan değer 0.14 dür. Lise mezunu annelerin çocuklarında duygusal tepki verebilme bakımından sağlıklılığın daha yüksek olduğu bulunmuştur. Diğer alt ölçek grupları için öğrencilerin sağlıklılık durumu ile annelerinin öğrenim durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu alt ölçek grupları için hesaplanan p değerleri şu şekildedir: Problem çözme alt ölçeği için p değeri $=0.054>0.05$, roller alt ölçeği için $p=0.182>0.05$, gereken ilgiyi gösterme alt ölçeği için $p=0.599>0.05$, davranış kontrolü alt ölçeği için $p=0.968>0.05$ ve genel işlevler alt ölçeği için $p=0.527>0.05$ dir.

Kapıkıran ve Fiyakalı ,2005'de yaptıkları araştırmada lise mezunu annelerin çocuklarının güvenli problem çözme yaklaşımına sahip olduklarını, ilkokul mezunu annelerin çocuklarının da daha düşük problem çözme yaklaşımına sahip olduklarını belirtmişlerdir. Bu sonuç araştırmadan elde edilen sonucu desteklememektedir.

Akbağ (1994), annenin eğitim düzeyinin artmasıyla birlikte çocuğa verilen psikolojik değer arttığını, bu annelerin çok sayıda çocuk sahibi olmanın yerine ruhsal ve bedensel açıdan sağlıklı bir şekilde yetiştirebilecekleri kadar çocuğa sahip olmayı tercih ettiklerini ve çocukla kurulacak olumlu diyalogun kişilik gelişimindeki etkisi konusunda daha bilinçli olduklarını ve bu durumda ergenlerin uyum düzeyleri üzerinde olumlu bir etki yarattığını belirtmiştir.

Bulgular incelendiğinde annesi yüksek lisans – doktora yapmış olan ergenlerin iletişimde daha başarılı olduğu ortaya çıkmıştır. Annenin eğitim düzeyinin artmasıyla birlikte, anneler çocuklarına daha olumlu geri bildirimler vererek onların kendilerine ve ailelerine ilişkin algılarını da yükseltmelerine yardımcı olmaktadır. Eğitim düzeyi yüksek olan anneler ve çocukları etkili bir iletişim içindedirler. Ergenler annelerine duygu ve düşüncelerini doğrudan doğruya ifade edebilmektedirler. Ergenler ve anneleri arasında sözlü iletişimin içeriği açıktır. İlişkileri karşılıklı sevgi,saygı ve hoşgörüye dayanır. Çocuklarının bağımsız hareketlerini desteklerler. Çocuklarının bağımsız kendi kendine yetebilen ,kendi kendini denetleyebilen bir kişi olması için çaba gösterirler. Çocuklarının dıştan denetimli bir kişilik yapısı geliştirmeleri yerine,içten denetimli bir kişilik yapısı geliştirmelerini sağlarlar (Çağdaş,Seçer,2002). Bundan dolayı annesi yüksek lisans-doktora yapmış olan ergenlerin iletişimde daha başarılı oldukları söylenebilir. Araştırmada elde edilen sonuç bu görüşe bağlanabilir.

Anneleri lise veya dengi okul mezunu olan ergenlerin her türlü uyaran karşısında en uygun tepkiyi verdikleri sonucuna varılmıştır. Lise mezunu annelerin çocukları duygu ve heyecanlarını dengeleme bakımından daha başarılıdır.

Tablo-9. Ergenlerin Aile Değerlendirme Alt Ölçek Grupları ile Babalarının Öğrenim Durumu Arasındaki İlişki

Alt Ölçekler	Babalarının Öğrenim Durumu	Kategoriler	n	χ^2	p	cc
Problem Çözme	Okur- Yazar Değil	Sağlıksız	2	10.281	0.068	—
		Sağlıklı	-			
	Okur-Yazar, İlkokul	Sağlıksız	83			
		Sağlıklı	52			
	Ortaokul	Sağlıksız	52			
		Sağlıklı	60			
	Lise veya Dengi Okul	Sağlıksız	101			
		Sağlıklı	81			
	Üniversite	Sağlıksız	66			
		Sağlıklı	61			
Yüksek Lisans, Doktora	Sağlıksız	5				
	Sağlıklı	10				
Kayıp Değer		27				
İletişim	Okur- Yazar Değil	Sağlıksız	1	3.008	0.699	—
		Sağlıklı	1			
	Okur-Yazar, İlkokul	Sağlıksız	79			
		Sağlıklı	57			
	Ortaokul	Sağlıksız	59			
		Sağlıklı	53			
	Lise veya Dengi Okul	Sağlıksız	102			
		Sağlıklı	82			
	Üniversite	Sağlıksız	64			
		Sağlıklı	63			
Yüksek Lisans, Doktora	Sağlıksız	6				
	Sağlıklı	9				
Kayıp Değer		24				
Roller	Okur- Yazar Değil	Sağlıksız	2	7.210	0.205	—
		Sağlıklı	-			
	Okur-Yazar, İlkokul	Sağlıksız	74			
		Sağlıklı	62			
	Ortaokul	Sağlıksız	64			
		Sağlıklı	48			
	Lise veya Dengi Okul	Sağlıksız	92			
		Sağlıklı	92			
	Üniversite	Sağlıksız	59			
		Sağlıklı	68			
Yüksek Lisans, Doktora	Sağlıksız	5				
	Sağlıklı	10				
Kayıp Değer		24				

Duygusal Tepki Verebilme	Okur- Yazar Değil	Sağlıksız	1	4.716	0.451	—
		Sağlıklı	1			
	Okur-Yazar, İlkokul	Sağlıksız	80			
		Sağlıklı	56			
	Ortaokul	Sağlıksız	56			
		Sağlıklı	56			
	Lise veya Dengi Okul	Sağlıksız	91			
		Sağlıklı	93			
	Üniversite	Sağlıksız	61			
		Sağlıklı	66			
	Yüksek Lisans, Doktora	Sağlıksız	6			
		Sağlıklı	9			
	Kayıp Değer		24			
Gereken İlgiyi Gösterme	Okur- Yazar Değil	Sağlıksız	2	6.258	0.282	—
		Sağlıklı	-			
	Okur-Yazar, İlkokul	Sağlıksız	84			
		Sağlıklı	52			
	Ortaokul	Sağlıksız	65			
		Sağlıklı	68			
	Lise veya Dengi Okul	Sağlıksız	106			
		Sağlıklı	78			
	Üniversite	Sağlıksız	63			
		Sağlıklı	64			
	Yüksek Lisans, Doktora	Sağlıksız	7			
		Sağlıklı	8			
	Kayıp Değer		3			
Davranış Kontrolü	Okur- Yazar Değil	Sağlıksız	2	3.970	0.554	—
		Sağlıklı	-			
	Okur-Yazar, İlkokul	Sağlıksız	94			
		Sağlıklı	42			
	Ortaokul	Sağlıksız	72			
		Sağlıklı	39			
	Lise veya Dengi Okul	Sağlıksız	120			
		Sağlıklı	64			
	Üniversite	Sağlıksız	93			
		Sağlıklı	34			
	Yüksek Lisans, Doktora	Sağlıksız	11			
		Sağlıklı	4			
	Kayıp Değer		25			

Genel İşlevler	Okur- Yazar Değil	Sağlıksız	1	2.485	0.779	-
		Sağlıklı	1			
	Okur-Yazar, İlkokul	Sağlıksız	62			
		Sağlıklı	74			
	Ortaokul	Sağlıksız	47			
		Sağlıklı	65			
	Lise veya Dengi Okul	Sağlıksız	70			
		Sağlıklı	114			
	Üniversite	Sağlıksız	59			
		Sağlıklı	72			
	Yüksek Lisans, Doktora	Sağlıksız	9			
		Sağlıklı	10			
	Kayıp Değer		16			

Tablo-9 da ergenlerin babalarının öğrenim durumu ile alt ölçek grupları arasındaki ilişkinin varlığı incelenmiştir. Elde edilen veriler; problem çözme alt ölçeği için $p=0.068$ iletişim alt ölçeği için $p=0.699$, roller alt ölçeği için $p=0.205$, duygusal tepki verebilme alt ölçeği için $p=0.451$, gereken ilgiyi gösterme alt ölçeği için $p=0.282$, davranış kontrolü alt ölçeği için $p=0.554$ ve genel işlevler alt ölçeği için $p=0.779$ şeklinde oluşmuştur. Her bir alt ölçek için hesaplanan p değerleri $\alpha=0.05$ için büyük olduğundan babaların öğrenim durumuna göre anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Araştırma sonucunda baba öğrenim durumunun aile değerlendirme alt ölçek gruplarında etkili olmaması, Türkiye’deki egemen kültürde aile ilişkilerinde erkeğin hayli baskın rolü hatırlandığında, babanın aldığı eğitimin ergenler üzerinde çok fazla etkili olmadığıyla açıklanabilir.

Ekşi (1986) yılında yaptığı bir araştırmasında babalarını olgun ,anlayışlı , kendilerine karşı sevecen ve ilgili olarak algılayan ergenlerin güvensizlik,huzursuzluk, kararsızlık gibi kişisel nitelikli sorunlar ile topluma uyum gibi sosyal içerikli sorunlarının daha az olduğunu belirtmiştir. Bu araştırmanın sonucunda da ergenin babasının öğrenim durumundan çok, davranış tarzının önemli olduğu sonucuna varılabilir. Bu sonuç araştırmadan elde edilen sonucu desteklemektedir.

Tablo-10. Ergenlerin Aile Değerlendirme Alt Ölçek Grupları ile Annelerinin Meslek Durumu Arasındaki İlişki

Alt Ölçekler	Annelerinin Meslek Durumu	Kategoriler	n	χ^2	p	cc
Problem Çözme	Çalışmıyor	Sağlıksız	232	3.843	0.428	—
		Sağlıklı	193			
	İşçi	Sağlıksız	11			
		Sağlıklı	13			
	Memur	Sağlıksız	45			
		Sağlıklı	30			
	Serbest	Sağlıksız	16			
		Sağlıklı	21			
	Diğer	Sağlıksız	8			
		Sağlıklı	9			
	Kayıp Değer		22			
İletişim	Çalışmıyor	Sağlıksız	240	6.509	0.164	—
		Sağlıklı	187			
	İşçi	Sağlıksız	9			
		Sağlıklı	15			
	Memur	Sağlıksız	37			
		Sağlıklı	38			
	Serbest	Sağlıksız	16			
		Sağlıklı	22			
	Diğer	Sağlıksız	8			
		Sağlıklı	9			
	Kayıp Değer		19			
Roller	Çalışmıyor	Sağlıksız	219	1.457	0.834	—
		Sağlıklı	208			
	İşçi	Sağlıksız	12			
		Sağlıklı	12			
	Memur	Sağlıksız	42			
		Sağlıklı	33			
	Serbest	Sağlıksız	17			
		Sağlıklı	21			
	Diğer	Sağlıksız	8			
		Sağlıklı	9			
	Kayıp Değer		19			
Duygusal Tepki Verebilme	Çalışmıyor	Sağlıksız	217	2.464	0.651	—
		Sağlıklı	210			
	İşçi	Sağlıksız	13			
		Sağlıklı	11			
	Memur	Sağlıksız	40			
		Sağlıklı	35			
	Serbest	Sağlıksız	17			
		Sağlıklı	21			
	Diğer	Sağlıksız	6			
		Sağlıklı	11			
	Kayıp Değer		18			

Gereken İlgiyi Gösterme	Çalışmıyor	Sağlıksız	247	7.299	0.121	—
		Sağlıklı	180			
	İşçi	Sağlıksız	12			
		Sağlıklı	12			
	Memur	Sağlıksız	16			
		Sağlıklı	30			
	Serbest	Sağlıksız	15			
		Sağlıklı	23			
	Diğer	Sağlıksız	7			
		Sağlıklı	10			
Davranış Kontrolü	Çalışmıyor	Sağlıksız	287	4.020	0.403	—
		Sağlıklı	140			
	İşçi	Sağlıksız	17			
		Sağlıklı	7			
	Memur	Sağlıksız	56			
		Sağlıklı	19			
	Serbest	Sağlıksız	23			
		Sağlıklı	14			
	Diğer	Sağlıksız	9			
		Sağlıklı	8			
Genel İşlevler	Çalışmıyor	Sağlıksız	176	0.360	0.986	—
		Sağlıklı	251			
	İşçi	Sağlıksız	10			
		Sağlıklı	14			
	Memur	Sağlıksız	32			
		Sağlıklı	43			
	Serbest	Sağlıksız	15			
		Sağlıklı	23			
	Diğer	Sağlıksız	6			
		Sağlıklı	11			
	Kayıp Değer		19			

Tablo- 10' da ergenlerin annelerinin meslek durumu ile alt ölçek grupları arasında anlamlı bir ilişkinin varlığı incelenmiştir. Ergenlerin annelerinin mesleği ile ergenlerin alt ölçeklerinin sağlıklılık durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>0,05$).

Tablo-11. Ergenlerin Aile Değerlendirme Alt Ölçek Grupları ile Babalarının Meslek Durumu Arasındaki İlişki

Alt Ölçekler	Babalarının Meslek Durumu	Kategoriler	n	χ^2	p	cc
Problem Çözme	Çalışmıyor	Sağlıksız	9	5.938	0.204	—
		Sağlıklı	3			
	İşçi	Sağlıksız	78			
		Sağlıklı	74			
	Memur	Sağlıksız	93			
		Sağlıklı	94			
	Serbest	Sağlıksız	98			
		Sağlıklı	75			
	Diğer	Sağlıksız	29			
		Sağlıklı	17			
İletişim	Çalışmıyor	Sağlıksız	8	3.972	0.410	—
		Sağlıklı	4			
	İşçi	Sağlıksız	84			
		Sağlıklı	69			
	Memur	Sağlıksız	102			
		Sağlıklı	87			
	Serbest	Sağlıksız	85			
		Sağlıklı	88			
	Diğer	Sağlıksız	29			
		Sağlıklı	17			
Roller	Çalışmıyor	Sağlıksız	8	7.605	0.107	—
		Sağlıklı	4			
	İşçi	Sağlıksız	68			
		Sağlıklı	85			
	Memur	Sağlıksız	93			
		Sağlıklı	96			
	Serbest	Sağlıksız	97			
		Sağlıklı	76			
	Diğer	Sağlıksız	28			
		Sağlıklı	18			
Duygusal Tepki Verebilme	Çalışmıyor	Sağlıksız	8	6.642	0.156	—
		Sağlıklı	4			
	İşçi	Sağlıksız	81			
		Sağlıklı	72			
	Memur	Sağlıksız	91			
		Sağlıklı	98			
	Serbest	Sağlıksız	82			
		Sağlıklı	91			
	Diğer	Sağlıksız	30			
		Sağlıklı	16			
	Kayıp Değer		27			

Gereken İlgiyi Gösterme	Çalışmıyor	Sağlıksız	8	4.020	0.403	–
		Sağlıklı	4			
	İşçi	Sağlıksız	84			
		Sağlıklı	71			
	Memur	Sağlıksız	100			
		Sağlıklı	89			
	Serbest	Sağlıksız	106			
		Sağlıklı	67			
	Diğer	Sağlıksız	28			
		Sağlıklı	17			
	Kayıp Değer		26			
Davranış Kontrolü	Çalışmıyor	Sağlıksız	8	5.138	0.273	–
		Sağlıklı	4			
	İşçi	Sağlıksız	94			
		Sağlıklı	59			
	Memur	Sağlıksız	136			
		Sağlıklı	53			
	Serbest	Sağlıksız	117			
		Sağlıklı	55			
	Diğer	Sağlıksız	34			
		Sağlıklı	12			
	Kayıp Değer		28			
Genel İşlevler	Çalışmıyor	Sağlıksız	7	3.366	0.499	–
		Sağlıklı	5			
	İşçi	Sağlıksız	59			
		Sağlıklı	94			
	Memur	Sağlıksız	75			
		Sağlıklı	114			
	Serbest	Sağlıksız	76			
		Sağlıklı	97			
	Diğer	Sağlıksız	22			
		Sağlıklı	24			
	Kayıp Değer		27			

Tablo-11’ de ergenlerin alt ölçek grupları ile babalarının meslek durumları arasındaki ilişki araştırılmıştır. Bu analiz sonucunda elde edilen veriler; problem çözme alt ölçeği için $p=0.204>0.05$ iletişim alt ölçeği için $p=0.410>0.05$, roller alt ölçeği için $p=0.107>0.05$, duygusal tepki verebilme alt ölçeği için $p=0.156>0.05$, gereken ilgiyi gösterme alt ölçeği için $p=0.403>0.05$, davranış kontrolü alt ölçeği için $p=0.273>0.05$ ve genel işlevler alt ölçeği için $p=0.499>0.05$ dir. Ergenlerin alt ölçek grupları ile babalarının meslek durumları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır.

Kağıtçıbaşı (1981), anne babanın öğrenim düzeyinin artmasıyla birlikte , çocuğun ekonomik değerinin (ev işlerine yardım, aileye maddi yardım, yaşlılık güvencesi olma) azaldığını, buna karşılık dostluk ve arkadaşlık sağlayıcı ,aileyi tamamlayıcı ,kişilik geliştirici ve başarı hissi verici psikolojik değerlerinin arttığını bildirmektedir.

Sarı (1999), annesi ev hanımı olan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum açısından,annesi çalışan lise son sınıf öğrencilerinden daha uyumlu olduklarını belirtmiştir. Diğer taraftan Oskay (1990) tarafından yapılan bir araştırma sonucuna göre ise ,annenin çalışmasının öğrencilerin anne babaları ile ilişki düzeylerinde herhangi bir farklılık yaratmadığı bulunmuştur.

Stolz 'a göre annenin çalışması ile ergenin uyumu arasında hiçbir ilişki bulunmamaktadır. Çalışan annelerin çocuk yetiştirmekteki tutum ve uygulamalarında çalışmayan annelere göre bir farklılığın bulunmadığını ve her iki grubun evlilikteki tatmin düzeylerinde birbirlerine benzerliğini belirtmiştir. Anne-baba-ergen ilişkilerinde anne- babanın özellikleri ve ergene karşı tutumu yapısal faktörlerde daha önemli görülmektedir. Bu da araştırmadan elde edilen sonucu desteklemektedir.(Akt. Oskay,1990).

Bu bulgulardan hareketle ,yüksek öğrenim görmüş anne-babaların problem çözme becerilerinin daha fazla olduğu ve çocuklarını konuşarak ikna etmede , getirilen kısıtlamaların nedenlerini açıklamada daha yeterli oldukları düşünülebilir.

Bu sonuca göre, aile içi ilişkilerde anne-baba mesleklerinin değil öğrenim durumlarının etkili olduğu söylenebilir. Öğrenim düzeyi yüksek olan ebeveynler çocuklarıyla daha rahat iletişim kurabilmekte ve çocuk yetiştirme tutumlarında daha esnek davranabilmektedirler. Yapılan araştırmalara göre eğer sağlıklı bir aile ortamı varsa ,çalışan annenin çocukları ile annesi hiç çalışmamış çocukların benzeri duygusal gelişim gösterdikleri belirtilmiştir (Temel, Aksoy;2001). Bu nedenle ergenlerin aile ilişkilerini algılamalarında anne babalarının meslek durumlarının etkili olmayıp aile ortamının sağlıklı olmasının ve anne babanın öğrenim durumlarının etkisi olduğu söylenebilir.

Tablo-12. Ergenlerin Aile Değerlendirme Alt Ölçek Ortalama Puanlarının Annelerin Alt Ölçek Ortalama Puanlarına Göre Mann-Whitney U Testi

Alt Ölçekler	Kategoriler	n	Sıra Toplamı	Sıra Ortalaması	U	p
Problem Çözme	Ergenler	587	359079.00	611.72	152785.0	*0.003
	Anneler	578	320116.00	553.83		
İletişim	Ergenler	588	355127.50	603.96	157314.5	*0.032
	Anneler	577	324067.50	561.64		
Roller	Ergenler	588	343924.00	584.90	169106.0	0.886
	Anneler	578	336437.00	582.07		
Duygusal Tepki verebilme	Ergenler	588	351879.50	598.43	161150.0	0.125
	Anneler	578	328481.50	568.43		
Gereken İlgiyi Gösterme	Ergenler	589	338550.50	574.79	164795.5	0.370
	Anneler	577	341810.53	592.39		
Davranış Kontrolü	Ergenler	587	342596.00	583.64	168681.0	0.907
	Anneler	577	335434.00	581.34		
Genel İşlevler	Ergenler	578	347493.00	590.97	165537.0	0.444
	Anneler	578	332868.00	575.90		

Tablo-12 de ergenlerin alt ölçek ortama puanları ile annelerinin alt ölçek puanlarını karşılaştırmak amacıyla Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Ergenlerin ve annelerinin problem çözme alt ölçek ortalama puanlarının birbirinden farklı olduğu tespit edilmiş ve anlamlı bulunmuştur ($p=0.003<0.05$). Problem çözme alt ölçeğinde ergenlerin annelerinden daha başarılı oldukları bulunmuştur.İletişim alt

ölçeği için hesaplanan $p=0.032$ olarak bulunmuş ve ergenler annelerinin iletişim alt ölçek ortalama puanlarının arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Ergenlerin annelerine göre daha rahat iletişim kurabildikleri bulunmuştur. Roller ($p=0.886>0.05$), duygusal tepki verebilme ($p=0.125$), gereken ilgiyi gösterebilme ($p=0.370>0.05$), davranış kontrolü ($p=0.0907>0.05$) ve genel işlevler ($p=0.444>0.05$) alt ölçekleri ortalama puanları bakımından ergenlerle anneleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Öğrenim düzeyinin artmasına paralel olarak çocuğa verilen psikolojik değerinde artmasıyla birlikte çocuğa daha fazla bağımsızlık tanıma gibi olumlu tutumlarında arttığı söylenebilir.

Öğrenim düzeyi yüksek annelerin bilgi edinmeye açık olmaları, kitle iletişim araçlarından daha fazla yararlanıp bu yolla edindikleri bilgiyi daha iyi değerlendirebilmeleri, dolayısıyla koruyuculuğun çocuk ve ergenin kişilik gelişimine olan olumsuz etkisinden haberdar olmalarına bağlı olarak çocuklarını kendi kendine karar verme konusunda destekledikleri ,daha fazla bağımsız yetişmelerine olanak verdikleri söylenebilir.

Bağımsız yetişmiş ergenler daha güvenilir, daha başarılı ve sorumluluk duyguları daha iyi gelişmiştir. Bu çocuklar kendi kendilerine yetebilirler. Bir sorunla karşılaştıkları zaman başkalarından yardım istemeden önce kendileri çözmeye çalışırlar. Bu durum da problem çözmede başarıyı getirir. Bağımsız çocuklar bu özelliklerinden dolayı arkadaşları tarafından daha çok sevilir ve ilgi görürler. Başkaları ile daha sağlıklı bir iletişim içine girerler. Böylece iletişimde de başarılı olurlar. Dolayısıyla tespit edilen bulguların yukarıdaki görüşleri destekler nitelikte olduğu söylenebilir.

Annenin öğrenim düzeyinin, çocukların çeşitli alanlardaki yeterliliği ile olumlu ve güçlü ilişkisi olduğu bulunmuştur (Yılmaz,2001). Annenin öğrenim düzeyi yükseldikçe , çocukların spora ilişkin faaliyetlerinde kendilerini daha yeterli hissettikleri ve kendilerini daha çok sevdikleri ,yaşamı sürdürüş şekinden ve içsel olarak kendilerinden daha memnun oldukları görülmüştür. Kendinden memnun olan, kendini mutlu ve başarılı hisseden ergenin çevreyle ve ailesiyle daha rahat iletişim kurması ayrıca iletişimde daha başarılı olması araştırmadan elde edilen bulguları destekler niteliktedir.

VI- SONUÇ

Araştırmada, ergenlerin aile ilişkilerini nasıl algıladıkları , ergen ve annelerinin aile ilişkilerini algılamaları arasında farklılığın olup olmadığı ,aile ilişkilerini algılamada ergenin cinsiyeti ,yaşı ,sınıf düzeyi, kardeş sayısı, doğum sırası ,anne ve babasının yaşı, anne ve babasının öğrenim durumları ,anne ve babasının meslek durumunun etkili olup olmadığı gibi değişkenlerin etkisini incelemek amacıyla yapılan bu çalışmada aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Örnekleme , Ankara İl Merkezindeki ilköğretim 7. sınıfta öğrenim gören 300 öğrenci ve anneleri ile ortaöğretim 10. sınıfta öğrenim gören 300 öğrenci ve anneleri olmak üzere toplam 600 öğrenci ile 600 anne oluşturmaktadır.

Örneklem eşit sayıda kız ve erkek öğrenci alınmıştır. Ergenlerin alt ölçekleri ile cinsiyetleri arasındaki ilişki incelendiğinde problem çözmede erkek ergenlerin daha etkili oldukları ($p<0.05$) bulunmuştur.

Ortaöğretim öğrencilerinin iletişimde ($p<0.05$) ve duygusal tepki verebilmede ($p<0.05$) daha başarılı oldukları bulunmuştur.

Ergenlerin çoğunun iki kardeş , bir kısmının da ailelerinin tek çocukları oldukları belirlenmiştir. . Problem çözmede bir kardeşi olan ergenlerin ($p<0.05$) etkili olduğu bulunmuştur

Doğum sırası bakımından ergenlerin büyük bir kısmının ailelerinin ilk çocukları oldukları görülmüştür. Son çocuk olarak doğan ergenlerin genel işlev alt ölçek grubunda etkili oldukları ($p<0.05$) bulunmuştur.

Ergenlerin annelerinin daha çok 36-40 yaş grubunda oldukları bulunmuştur. Ergenlerin alt ölçek grupları ile annelerinin yaşları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>0,05$).

Babaların daha çok 36-40 yaş grubunda , bir kısmının ise 25-30 yaş grubunda oldukları bulunmuştur.Ergenlerin alt ölçek grupları ile babalarının yaşları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>0,05$).

Ergenlerin annelerinin çoğunun ilkokul mezunu oldukları , babalarının ise daha çok lise mezunu oldukları belirlenmiştir. Annelerinin öğrenim durumu yüksek lisans-doktora olan grubun iletişim alt ölçek grubunda etkili ($p<0.05$) oldukları bulunmuştur. Lise mezunu annelerin çocuklarının duygusal olarak daha rahat tepki

verebildikleri ($p<0.05$) görülmüştür. Babaların öğrenim durumu ile ergenlerin alt ölçek grupları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>0,05$).

Ergenlerin annelerinin büyük bir kısmının çalışmadığı , babalarının da daha çok memur olarak çalıştığı, bir kısmının ise çalışmadığı görülmüştür. Ergenlerin annelerinin ve babalarının mesleği ile ergenlerin alt ölçekleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>0,10$).

Ergenlerin ve annelerinin problem çözme alt ölçek ortalama puanlarının birbirinden farklı olduğu bulunmuştur. Ergenlerin ve annelerinin iletişim alt ölçek ortalama puanlarının arasında anlamlı bir fark olduğu, ergenlerin problem çözmede ve iletişimde daha başarılı oldukları bulunmuştur ($p<0,05$).

VII- ÖNERİLER

Bu çalışma ergenlerin aile ilişkilerini algılamasında bazı değişkenlerin önemini ortaya koymuştur. Erken çocukluk döneminden itibaren ailenin çocuğu ile sağlıklı bir iletişim kurması, mutlu, kendine güveni olan, başarılı bireyler yetişmesine neden olacaktır. Bu doğrultuda anne- babalara ,eğitimcilere ve araştırmacılara verilebilecek öneriler aşağıda sunulmuştur.

Ergen ailelerine yardımcı olmak amacıyla konunun uzmanlarından oluşan danışma kurulları oluşturulmalıdır. Oluşturulan danışma kurulları ,çeşitli kurs, seminer ve toplantılar düzenleyerek ayrıca broşür ve kitapçıklar hazırlayarak anne ve babaların ihtiyaç duydukları konuda bilgilenmeleri sağlanabilir.

Ergenlere ve ailelerine yardımcı olabilmek amacıyla kitle iletişim araçlarıyla onlara ulaşılmaya çalışılmalı , okullarda da rehberlik hizmetlerine ağırlık verilmeli, rehberliğin sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için ise okullarda öğretmenlerin ulaşabileceğinden fazla sayıda öğrenci bulunması önlenerek , sınıf mevcutlarını en aza indirme sağlanmalıdır. Böylelikle öğretmenin ulaşabileceği sayıda öğrenciye rehberlik etmesi sonucunda ulaşabileceği kadar da veliyle diyalog kurması sağlanmalıdır. Okul – veli işbirliği sağlanarak öğrencilerin okul ve ev gibi farklı yerlerdeki yaşantılarının birbirleriyle çatışmaması ,ergene çelişkiler yaşatacak tutarsızlıkların olmaması için olanakların geliştirilerek artırılması gerekmektedir.

Yapılan bu çalışma üst ve alt sosyo-ekonomik düzeyde ve değişik sınıf düzeylerindeki ergenlerin aile ilişkilerini algılamalarında farklılığın olup olmadığını karşılaştırmak amacıyla yapılabilir.

Araştırmanın evreni genişletilerek kırsal bölgelerde ve kentlerde yaşayan ergenlerin aile ilişkilerini algılamaları hakkında karşılaştırmalar yapılabilir.

Bu çalışmaya diğer aile bireyleri de dahil edilerek çalışma yapılabilir.

KAYNAKÇA

ALİSİNANOĞLU ,F. 2003. **Çocukların Denetim Odağı İle Algıladıkları Anne Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Çocukların Denetim Odağı İle Anne Tutumları)**. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi. 1(1), 97-106

ALTUĞ, D. 2005. **Çocukluktan Yaşlılığa Kendi'lik Değeri**. Ankara: Haberal Eğitim Vakfı.

AYDOĞMUŞ K.,BALTAŞ A.,KÖKNEL Ö. ve ark. 1998. **Ana- Baba Okulu**.Yedinci Basım . İstanbul: Remzi Kitabevi.

BANK , S and KAHN , D.M .1982.**The Sibling Bond**. New York: Basic Boks, pp: 12-18

BARNES ,H. and OLSON, D. 1985. **Parent- Adolescent Communication and Circumplex Model** . Child Develop. Vol. 56, pp: 438 – 447

BERKTİN,C .T.1978. **Çocuklarda ve Gençlerde Davranış Bozuklukları**. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi .

BERNDT , J. T and BULLEİT ,N . T. 1985. **Effects of Sibling Relationships on Preschoolers Behavior at Home and at School**. Developmental Psychology,21(5),761-767

BRODY ,H.G., STONEMAN ,Z. and McCAY , K. 1994. **Forecasting Sibling Relationships in Early Adolescence From Child Tempraments and Family Processes in Middle Childhood**. Child Development. Vol . 65, pp: 771-784

BİLEN , M. **Sağlıklı İnsan İlişkileri** .Geliştirilmiş Beşinci Basım . Ankara. Armoni Ltd. Şti. ss: 201-221

BİLGİÇ , N . 2004. **Ergenlik**.<http://yayim.meb.gov.tr>

BİLİR , Ş. Ve DABANLI , D. 1991. **Ergenlik Çağındakinin Sosyal Gelişimine Aile Tutumlarının Etkisinin Araştırılması**. Aile Yazıları III. Birey ,Kişilik, Toplum.Ankara. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları .

BUHRMESTER, D and FURMAN , W. 1990. **Perceptions of Sibling Relationships During Middle Childhood and Adolescence**. Child Development, Vol. 61 pp:1387-1398

BULUT ,I.1990 . **Aile Değerlendirme Ölçeği El Kitabı**.Ankara. Özgüzel matbaası .ss :6-8, 10-12

CERİT ,A. 1986 . **Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuarında Öğrenim Gören Adölesan Grubu Öğrencilerinin Ruhsal Uyum Problemlerinin İncelenmesi**. Bilim Uzmanlığı Tezi.Hacettepe Üniversitesi ,Sağlık Bilimleri Enstitüsü .Ankara.

CİRHİNLİOĞLU, F. 2001. **Çocuk Ruh Sağlığı ve Gelişimi**. Ankara: Nobel Yayınları.

CLARK R.,NOVAK D.J. and DUPREE D. 2002. **Relationship of Perceived Parenting Practices to Anger Regulation and Coping Strategies in African-American Adolescents**. Journal of Adolescence. Vol . 25, pp: 373-384.

CÜCELOĞLU , D. 1997. **İçimizdeki Çocuk** . Onbeşinci Basım.İstanbul: Remzi Kitabevi. ss :41-84

ÇOBAN , A. 1998. **Ergenlik Öncesi,Ergenlik Dönemi ,Ergenlik Sonrası Kız ve Erkeklerin Anaerobik Güç Ve Kuvvet Parametrelerinin Tesbit Edilmesi**. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi ,Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Ankara.

ÇOK, F. 1994. **Gelişim Psikolojisi Ergenlik ve Yetişkinlik**. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi.27 (2),42-57

ÇOPUR ,Z., ŞAFAK , Ş. 2001. **Aile Yaşamında Değerler ve Önemi**. I. Ulusal Aile Hizmetleri Sempozyum Kitabı. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.

ERGEN , N. 1985. **Gençliğin Eğitimi ve Sorunları**. Türk Eğitim Derneği 9. Eğitim Toplantısı 20-21-22 Kasım 1985.Ankara: Şafak Matbaası. ss :151-165

EKŞİ, A. 1985. **Gençlik Döneminde Uyum ve Davranış Sorunları** (Gençlik Yılı Konferansları). İstanbul: Hilal Matbaası. ss :25-38

EKŞİ ,A. 1990. **Çocuk, Genç Ana-Babalar**. Birinci Basım. İstanbul :Bilgi Yayınevi. ss :348-359

GAMGAM , H. 1988. **Parametrik Olmayan İstatistiksel Teknikler**. Gazi Üniversitesi . Ankara.

GANDER M., GARDİNER H.2004. **Çocuk ve Ergen Gelişimi**. İmge Kitabevi. ss:404-448

GENÇTAN , E. 1984. **Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar**,Üçüncü Basım.İstanbul: Maya Matbaacılık Yayıncılık Ltd. Şti. ss: 73-81

GOETTING, A. 1986. **The Developmental Pasks of Siblingship Over the Life Cycle**. Journal of Marriaga and the Famly. Vol .48, pp : 703-714

GÖKÇE , B. 1984. **Orta Öğretim Gençliğinin Beklenti ve Sorunları**. Ankara:Milli Eğitim , Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayını.

GREENBERGER, E. and CHEN, C.1996. **Perceived Family Relationships and Depressed Mood in Early and Late Adolescence: A Comparison of European and Asian Americans.** Developmental Psychology. Vol .32, pp : 707-716

GROTEVANT, D.H. and COOPER ,R.C. 1985. **Patterns of Interaction in Family Relationships and the Developmental of Identity Exploration in Adolescence.** Child Development. 56, pp :415-428.

GÜLERCE ,A. 1996.**Türkiye’de Ailelerin Psikolojik Örüntüleri.**Boğaziçi Üniversitesi. İstanbul.

GÜNGÖR, A.1989.**Lise Öğrencilerinin Özsaygı Düzeylerini Etkileyen Etmenler.** Doktora Tezi .Hacettepe Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü.Ankara.

GÜNGÖR, A.1995. **Aile İçi Etkileşim.** Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi. Ankara .23-34

GÜNGÖR, A.2001. **Anne- Baba- Çocuk İletişimi.**Gazi Üniversitesi/ Anasınıfı Öğretmeni El Kitabı.İstanbul: Ya-pa Yayınları. 34-47

GÜRKAN , A. 1998. **Okul Çağı Çocuğu Davranış Sorunları İle Annelerin Süreklilik Anksiyete Düzeyleri ve Algıladıkları Sosyal Destek Arasındaki İlişkinin İncelenmesi .** Doktora Tezi. Ege Üniversitesi,Hemşirelik Yüksekokulu . İzmir.

GÜVENÇ , B. 1994.**Aile ve Eğitim, Demografik Açıdan Türk Ailesi ve Eğitim.**Türk Eğitim Derneği 8. Eğitim Toplantısı. Editör:Sabri Koç.Türk Eğitim Derneği Yayınları.

HAKTANIR , G. ve BARAN , G. 1998. **Gençlerin Benlik Saygısı Düzeyleri ile Anne Baba Tutumlarını Algılamalarının İncelenmesi.** Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi. 5(3)

HAZZARD A., CHRISTENSEN A. and MARGOLIN G. 1983. **Children's Perceptions of Parental Behaviors**. Journal of Abnormal Child Psychology. 11(1) , pp : 49-60

HORTAÇSU , N. 1997. **İnsan İlişkileri**. Ankara : İmge Kitabevi.57-67

HORTAÇSU , N. 2002. **Çocuklukta ilişkiler Ana,Baba,Kardeş ve Arkadaşlar**. Ankara: İmge Kitabevi.

HOWE , N.,RINALDI ,M.C. and JENNINGS , M.2002. **Constructive and Destructive Sibling Conflict, Pretend Play and Social Understanding**. Child Development, 73(5), 1460-1473, pp :3-20

HUNTER, F. T. 1985 . **Adolescents Perception of Discussions With Parents and Friends**. Developmental Psychology, Vol: 21, No:3 , pp :433-440

İNANÇ, B.Y; BİLGİN, M . ve ATICI, K.M. 2004. **Gelişim Psikolojisi- Çocuk ve Ergen Gelişimi**. Adana : Nobel Kitabevi.

JERSILD , A. T. 1983. **Çocuk Psikolojisi**. Çeviren : Gülseren Günçe, Dördüncü Basım, Ankara.

KAĞITÇIBAŞI ,Ç. 1980. **Türkiye'de Çocuğun Değeri. Gelişme Ortamı ve Alınması Gerekli Önlemler**. Psikoloji Dergisi. 10 ,26-31

KAĞITÇIBAŞI ,Ç. 1981. **Çocuğun Değeri : Türkiye'de Değerler ve Doğurganlık**. İstanbul.

KAĞITÇIBAŞI ,Ç. 1995. **Kültürler Arası Bir Perspektiften Aile Ana- Babalık ve Çocuk Gelişimi Araştırmaları**. Türk Psikoloji Bülteni. Ankara : Ofset Basımevi. 3(72):25-27

KANER ,S. 2000. **Akran İlişkileri Ölçeği ve Akran Sapması Ölçeği Geliştirme Çalışması.** Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. Ankara. 33,1-2

KAPIKIRAN,A. N ve FİYAKALI , C. 2005. **Lise Öğrencilerinde Akran Baskısı ve Problem Çözme.** Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 18,16-25

KARADAYI , F. 1994 . **Üniversite Gençlerinin ,Algılanan Ana Baba Tutumları. Ana Babayla İlişkileri ve Bunların Bazı Kişilik Özellikleri İle Bağıntısı.** Türk Psikoloji Dergisi. 9(32),15-25

KONGAR ,E.1972. **İzmir’de Kentsel Aile.** Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayınları.

KÖKER ,S., EVRENGÖL , A. ve CANAT , S. 1994. **Ergenlerin Ana Babaları İle İletişimlerini Algılama Düzeyleri.** Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi. 1,2

KÖKNEL ,Ö. 1970. **Türk Toplumunda Bugünün Gençliği .** İstanbul : Bozak Basımevi.

MANGIR , M. ve ÇAĞATAY, A.N.1992. **Ergenlik Dönemi Özellikleri ve Sorunları.** Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 8 ,4

MANGIR , M. ve KANDEMİR, F. 1993. **Onyediyi Yaş Grubu Gençlerin Kendini Kabul Düzeyini Etkileyen Bazı Faktörler.** Aile ve Toplum Dergisi. 3 ,1

MARKIEWICZ, D.,DOYLE ,B.A. and BRENDGEN ,M. 2001. **The Quality of Adolescents Friendships:Associations With Mother’s Interpersonal Relationships,Attachments to Parents and Friends , and Prosocial Behaviors.** Journal of Adolescence. 24,429-445.

MEEUS ,W., IEDEMA ,J., MAASSEN, G. and ENGELS, R. 2005. **Separation-Individuation Revisited: On the Interplay of Parent- Adolescent Relations, Identity and Emotional Adjustment in Adolescence.** Journal of Adolescence. 28, 89-106.

MERTER , F.1990.**1950-1988 Yılları Arasında Köy Ailesinde Meydana Gelen Değişiklikler.** Ankara : T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu .

MULUK ,G. E. 2004. **Alt ve Üst Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Ailelerin Aile Yapıları ve Anne Çocuk İlişkisinin İncelenmesi.** Yüksek Lisans Tezi .Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Anabilim Dalı. Ankara.

NOACK ,P.,KERR ,M. and OLAH,A. 1999. **Family Relations in Adolescence.** Journal of Adolescence. 22,713-717

ONUR , B, 2004.**Çocuk ve Ergen Gelişimi.** Ankara : İmge Kitabevi Yayınları.

OSKAY, G.1990. **Değer Yargılarından Kaynaklanan Ana-Baba-Ergen Çalışmasının Sosyo-Ekonomik ve Benzeri Değişkenler Açısından İncelenmesi.** Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. Şafak Matbaacılık. 5,221-245.Ankara.

ÖĞRETİR , D. 1999.**Alt ve Üst Sosyo-Ekonomik Düzeydeki 6 Yaş Çocuklarının Sosyal Oyun Davranışlarıyla Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.** Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü .Ankara.

ÖNER , N.1996.**Türkiye’de Kullanılan Psikolojik Testler.** İstanbul :Boğaziçi Üniversitesi Yayınları. ss :280-281

ÖZGÜVEN ,İ.E. 2001. **Ailede İletişim ve Yaşam.**Ankara : PDREM Yayınları.

ÖZUĞURLU ,K.1990.**Karı-Koca İlişkilerinden Doğan Sorunlar**.Ana- Baba Okulu. İstanbul : Remzi Kitabevi.

PEKTAŞ ,İ. 1998. **İlköğretim Öğrencilerinin Anneleri ile Olan İlişkilerini Algılayışları ve Bu İlişkiyi Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi**. Yüksek Lisans Tezi .Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Psikiyatri Hemşireliği. İzmir.

RYDER , V. 1995. **Parents and Their Children Family Life Education Consultant**. Dorsey pres. Houston/ Texas.

SARI , E. 1999. **Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Uyumlarının Cinsiyet, Ekonomik Düzey,Ana-Babanın Sağ Olup Olmaması ve Annenin Çalışması Gibi Faktörlere Göre İncelenmesi**, Milli Eğitim Dergisi ,141 , 58-60

SAYIL , I., ACAR, V. N., BİLGE , F. ve ark., 2002. **Aile İçi İlişkiler ve Sorunlar**. 2001 Yılı Aile Raporu.Ankara : T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.

SHULMAN,S.,KRENKE, S.I.,SHİFF, L.R.and Ark. 1995. **Peer Group and Family Relationships in Early Adolescence**. International Journal of Psychology. 30(5), 573-590

SHULMAN, S.and BEN-ARTZİ ,E. 2003.**Age-Related Differences in the Transtion From Adolescence to Adulthood and Links With Family Relationships**. Journal of Adult Development. Vol.10, pp :217-226

SÜMER, N. ve GÜNGÖR, D.1999. **Çocuk Yetiştirme Stillerinin Bağlanma Stilleri, Benlik Değerlendirmeleri ve Yakın İlişkiler Üzerindeki Etkisi**, Türk Psikoloji Dergisi, 14(44) , 35-58

ŞAKIR , A . 1987. **Hacettepe Üniversitesi Devlet Konservatuarı'na Devam Eden 14-18 Yaş Grubu Öğrencilerinin Sosyal Uyumları İle Ana Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.** Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü. Ankara.

ŞEMİN , U.R.1992. **Gençlik Psikolojisi** .İstanbul : Remzi Kitabevi.

ŞENDOĞDU ,M.C. 2000. **Anaokuluna Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocukların Anne Babalarını Algılamaları İle Anne Babaların Kendi Tutumlarını Algılamaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.** Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü. Ankara.

TAMBAĞ , H. 2004. **Aileleri İle Birlikte ve Yetiştirme Yurtlarında Yaşayan Adölesanların Öfke İfade etme Biçimleri.** Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Psikiyatri Hemşireliği Programı. Ankara.

TAN , S. 2006. **Ergenlerde Stresle Başa Çıkma Tarzlarının Atılganlık Düzeyi ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi.** Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı. Ankara.

TEMEL, F., AKSOY, B. A. 2001. **Ergen ve Gelişimi Yetişkinliğe İlk Adım.** Ankara : Nobel Yayın Dağıtım.

TEZCAN , M.1988. **Eğitim Sosyolojisi.**Beşinci Basım. Ankara : Bilim Yayınları.

TORUN , F. 1986. **Çocuk Yuvalarında Kalan 9-10 Yaşlarındaki Korunmaya Muhtaç Çocukların Aile Bireylerini ve Aile İlişkilerini Algılamaları.** Bilim Uzmanlığı Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü , Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı.. Ankara.

TUZCUOĞLU , S.A. 1989. **Korunmaya Muhtaç Çocukların Ergenlik Problemleri** . Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

ULUSOY, D.M. ,DEMİR, Ö.N. ve BARAN , G.A. 2005.**Ebeveynin Çocuk Yetiştirme Biçimi ve Ergen Problemleri: Ankara İli Örneği**.Türk Eğitim Bilimler Dergisi. 3(3), ss:367-384

ÜNALAN , T. 1988. **Türkiye’de Çekirdek Aileler**. Ankara : Nüfusbilim Dergisi.

ÜNVER , Ö. 1995. **Uygulamalı İstatistiksel Yöntemler**. Ankara : Siyasal Kitabevi.

WALDEN ,T.A. 1996. **Social Responsivity: Judging Signals of Young Children With and Without Developmental Delays** .Child Development. pp : 2074-2085.

VARIŞ , F. 1968. **Ergenin Gelişimine Etki Yapan Kültürel Faktörler**. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 1 (1-4) ,1-11

YALÇINKAYA , D.H.2001. **İlköğretim Okulu 11-16 Yaş Öğrencilerinin Ailede Karar Vermeye Katılımı Konusundaki Görüşleri**. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü , Aile Ekonomisi ve Beslenme Bilim Dalı Ankara.

YAVUZER , H. 1987. **Çocuk Psikolojisi**. Üçüncü Basım. İstanbul : Remzi Kitabevi.

YAVUZER , H. 1990. **Çocuk ve Suç**. Beşinci Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.

YILMAZ , A. 2001. **Eşler Arasındaki Uyum, Anne Baba Tutumu ve Benlik Algısı Arasındaki İlişkilerin Gelişimsel Olarak İncelenmesi**. Türk Psikoloji Dergisi, 16 (47) , 1-20

YÖRÜKOĞLU, A.1990.**Gençlik Çağı:Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar**. Yedinci Basım . İstanbul :Özgür Yayınları.

YÖRÜKOĞLU, A.1993.**Gençlik Çağı**..İstanbul : Özgür Yayınları .

YÖRÜKOĞLU, A.1998.**Çocuk Ruh Sağlığı** .Yirmi Üçüncü Basım .Ankara: Özgür Yayınları.

EKLER

EK – 1
Anket Uygulanan Okullar Tablosu

İLÇELER	ANKET UYGULANAN OKUL İSİMLERİ	
	İLKÖĞRETİM OKULLARI	LİSELER
Altındağ	13 Ekim İlköğretim Okulu	Ankara Lisesi
	Yeni Turan İlköğretim Okulu	Ahmet Yesevi Lisesi
Yenimahalle	Kent-Koop İlköğretim Okulu	Mobil Lisesi
	Batıkent İlköğretim Okulu	Batıkent Lisesi
Sincan	Atatürk İlköğretim Okulu	İbni Sina Lisesi

EK- 2 KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Cinsiyet, ☐ Kadın
☐ Erkek

Doğum Tarihi : / /

2. Kardeş Sayısı,
☐ Tek Çocuk
☐ 1 Kardeş
☐ 2 Kardeş
☐ 3 Kardeş
☐ 4 ve daha fazla kardeş

3. Doğum Sırası,
☐ İlk Çocuk
☐ Ortanca yada Ortancalardan Biri
☐ Son Çocuk

4. Anne Yaşıyor mu?
☐ Evet
☐ Hayır

5. Baba Yaşıyor mu?
☐ Evet
☐ Hayır

6. Anneniz,
☐ Öz
☐ Üvey

7. Babanız,
☐ Öz
☐ Üvey

8. Annenin Öğrenim Durumu ,
☐ Okur Yazar Değil
☐ Okur Yazar - İlkokul
☐ Ortaokul
☐ Lise veya dengi okul
☐ Yüksekokul
☐ Yüksek Lisans,Doktora

9. Babanın Öğrenim Durumu ,
☐ Okur Yazar Değil
☐ Okur Yazar- İlkokul
☐ Ortaokul
☐ Lise veya dengi okul mezunu
☐ Yüksekokul
☐ Yüksek Lisans,Doktora

10. Annenin Yaşı ?
☐ 25-30
☐ 31-35
☐ 36-40
☐ 41-45
☐ 46 ve üstü

11. Babanın Yaşı ?
☐ 25-30
☐ 31-35
☐ 36-40
☐ 41-45
☐ 46 ve üstü

12. Annenin Mesleği,
☐ Çalışmıyor
☐ İşçi
☐ Memur
☐ Serbest
☐ Diğer (Belirtiniz)
.....

13. Babanın Mesleği,
☐ Çalışmıyor
☐ İşçi
☐ Memur
☐ Serbest
☐ Diğer (Belirtiniz)
.....

Teşekkür Ederim

